

informační servis 49

cena 2 Kčs

NEZÁVISLÉ TISKOVÉ STŘEDISKO

26.2.-5.3.1990

VIOLETTA CHAMORROVÁ : viceprezidentka po volebním vítězství

v listě:

Kolektivní vina

"Mohorita od koryta"

Nikaragua nechce marxismus

Případ Kuzněcov

Jak to vypadá na FMV

Zelený telefon v Milovicích

Ve stylu Velkého bratra

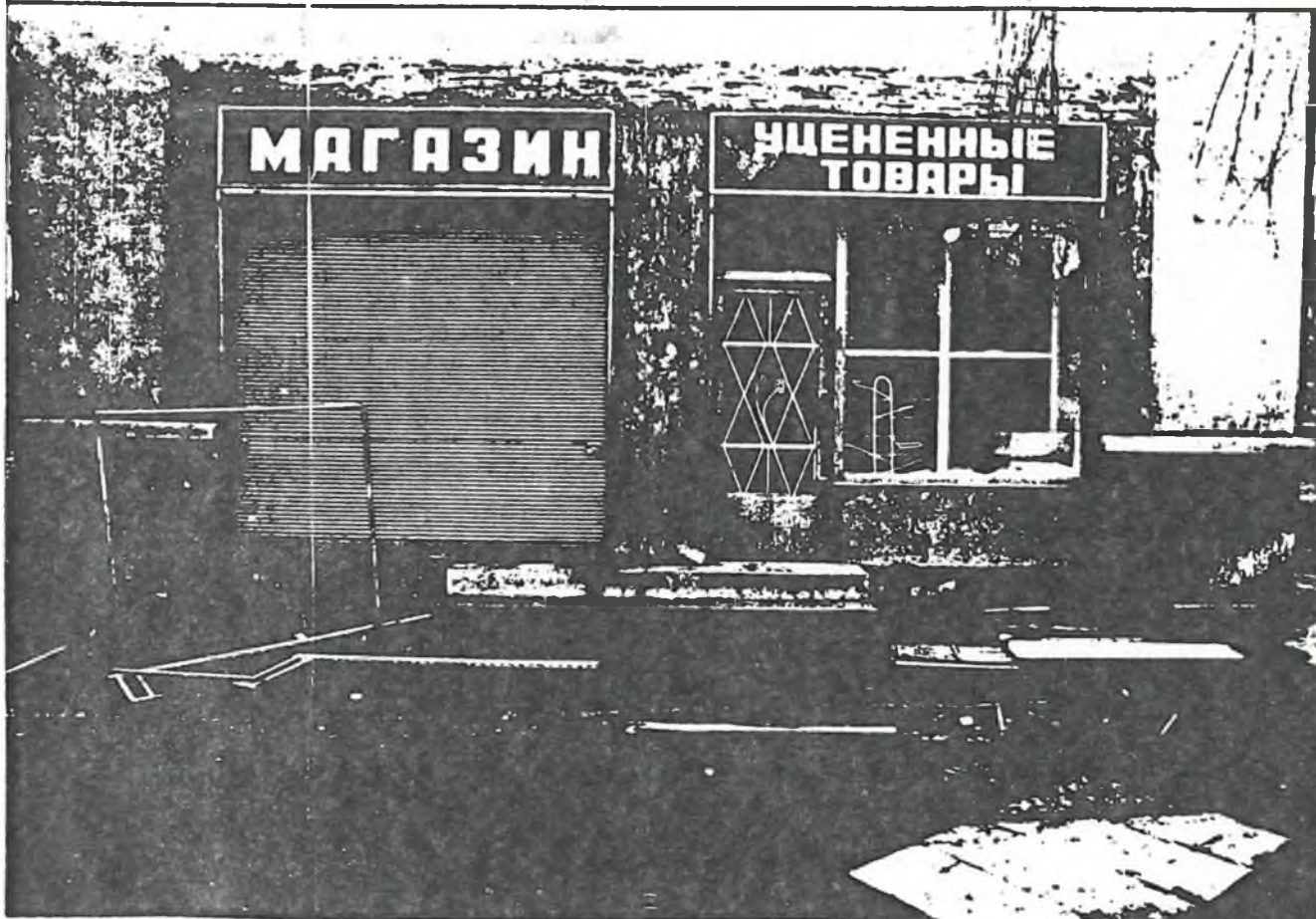
Stromovka - morální problém

Peřice z Valdic

Charta 77 k Únoru

"Byla nás armáda vězňů"

atd...

MILOVICE

Jan Jindra (agentura RADOS)

nechne samet sametem,
přeové a dámy,
bude to s nimi sametem,
nebo oni s námi.
Jiří Dědeček

KOLEKTIVNÍ VINA

Mnoho se píše o kolektivní vině, aniž je obsah tohoto pojmu dostatečně zřejmý. Je jasné, že o ní nelze mluvit tam, kde je člověk součástí určitého celku bez vlastního přičinění, bez osobní volby a nedobrovolně. Nelze například uplatňovat kolektivní vinu u národnostních a rasových celků (Němci, barevní, Židé), neboť do takových kolektivů nelze vstoupit ani z nich vystoupit. Patříme tam narozením.

Jinak je to s organizacemi. Tam se vstupuje (aspoň teoreticky) dobrovolně na základě vlastního více nebo méně uváženého rozhodnutí a pro určité výhody nebo poslání; a pokud se někomu zdá, že výhody jsou sporné nebo poslání lživé, může opět na základě svobodného rozhodnutí odejít. V této souvislosti samozřejmě dochází k celé řadě postojů od zbabělosti až k hrdinství. Jsou možné pouze ve sféře svobodné vůle člověka a jeho odpovědnosti, která je se svobodou nerozlučně spojena. Tuto sféru kategorie národa a rasy nemá.

U komunistické strany bylo členství dobrovolné. Vezmeme-li v úvahu její ideologii, program a praxi, nemusíme být zvlášť sofistikovanými mysliteli, abychom došli k závěru, že jde v podstatě o instituci, která byla svou machiavellistickou mravní apatií a relativismem odjakživa živnou půdou pro politické gangstery. Stejně jako nacismus a jeho odnože gestapo, SA a SS v Hitlerově třetí říši. Kdo si v třicátých letech přečetl Mein Kampf, nemohl být na pochybách, oč jde. Je škoda, že to tehdy politikové v Německu i jinde na světě vědět nechtěli. Ale uvědomoval si to kupodivu Goebbels. Britský historik Paul Johnson ve svých Dějinách dvacátého století, které brzy vyjdou v českém překladu, cituje jeho slova na tajné instrukci německých novinářů 5. dubna 1940:

"Roku 1933 měl francouzský ministerský předseda prohlásit (a já na jeho místě bych to řekl): 'Ten nový říšský kancléř napsal Mein Kampf, kde se praví to a to. Takového člověka v našem sousedství nestrpíme. Buď zmizí, nebo se dáme na pochod!' Ale nedali se na pochod. Nechali nás a my jsme proklouzli riskantním pásmem..."

V podobných případech kolektivní vina platí, protože se tu větší či menší měrou provinuje každý člen celku, neboť podporuje nemorální charakter organizace přinejmenším svým členstvím. Z právního hlediska se tu ovšem kolektivní vina okamžitě mění na vinu a odpovědnost individuální prostě proto, že jde o oblast mravní, kde je rozhodující svobodná vůle jednotlivce.

Vnitřní hlas, nebo chcete-li svědomí, je totiž nejvyšším

arbitrem lidského chování. Zakazuje-li mi tento hlas určitou věc - a on to, pokud není soustavně deptán a umlčován, dělá - musím ho poslechnout, i kdyby mi mocní vyhrožovali, jak chtěli. Bude-li mi strana nebo zaměstnavatel - samozřejmě vychytralými a náležitě zaobalenými výrazy - nařizovat lhaní, krádeže a vraždy nebo jiné špinavosti, nesmím poslechnout, i kdyby mě to stálo cokoli. To je v podstatě jádro mravního postoje, který například zastávají ti, kdo odmítají vojenskou službu. To je také problém zneužití policejních složek proti demonstrantům: ve věcech morálky a svědomí se člověk prostě nesmí nechat zneužít, jinak ztrácí lidskou identitu. Komunistická strana a její výkonné složky se od začátku snažily člověka odlidštit, zbavit ho toho nejcennějšího, co má, svobodné vůle, a udělat z něj mechanickou, ke všemu ochotnou servilní loutku. Zlomit člověka jeho duchovní páteř. A to je ovšem nemorální, ne-li zločinecký program.

Nacismus i komunismus si jsou blízké despotickou totalitní ideologií i praktickým uplatňováním smyšlené kolektivní viny v podobě třídní a rasové nenávisti. Nacisté byli postaveni mimo zákon; komunistická strana, která páchala zvěrstva nepoměrně delší dobu a ve větším měřítku, je dnes tolerována a užívá dobrodružní zákonů, které celá léta bezostyšně porušovala. Je to hnůtí, jehož hlavním programem přes všechnu úhybnou taktiku je - jako u nacistů - uchopit monopolní moc a podržet ji a diktovat. Proto není schopno stát se partnerem demokratických stran. Pokud si dnes myslíme, bez ohledu na historické zkušenosti, že ano, nejde o politickou naivitu, která se vymstí?

PhDr. Jan Čulík

**ČESKOSLOVENSKÝ
LISTOPAD 1989**

PORTFOLIO
SOUBOR 27 FOTOGRAFIÍ
FORMÁTU A3
VYDALO NAKLADATELSTVÍ
AA - AGENTURY RADOST
PRODEJ OF-AURORA-PRAHA
cena Kčs 40.-

Karel Cudlín (agentura Radost)

"Mohorita od koryta"

- skandovaly vloni v listopadu statisíce občanů v ulicích Prahy. V. Mohorita si však věděl rady, a tak zůstal. Jeho pohyblivost je obdivuhodná: suverénně se přemísťuje po celé republice a energicky řídí předvolební kampaň KSČ. Málokoho to asi zajímá, ale zastavme se u jeho projevu na stranickém aktivu v Praze, který se konal 19.2. v Paláci kultury. Je příznačný pro myšlenkové zázemí prvního muže formující se "moderní levicové strany".

V. Mohorita ve svém projevu neobvinil bývalé vedení KSČ z toho, že přivedlo společnost na samý pokraj katastrofy, nýbrž z toho, že připustilo, aby se v katastrofální situaci ocitla komunistická strana. Nenapadl své bývalé kamarády, že v praxi hájili vražedné heslo "republiku si rozvracet nedáme", naopak jim vytкнуł planý verbalismus. "V politice jsou důležité výsledky, nikoli potlesk", sebevědomě prohlásil V. Mohorita. Kdyby byl chytřejší, řekl by "prostředky", a stejně by mu nikdo nevěřil. Připomíná, jak se 28. listopadu 1989 zapísal generální tajemník, že nedopustí ztrátu vlivu strany ve sdělovacích prostředcích, zrušení Lidových milicí a organizací KSČ na pracovištích. "A jak to nakonec dopadlo", dodal nyní V. Mohorita. Zřejmě není rovněž schopen přijmout, že demokratické uspořádání společnosti vylučuje monopol jedné strany a že ozbrojení fanatici s kuriózním názvem Lidové milice patří k smutným stránkám naší historie. Krátce: V. Mohorita neodsoudil bývalou nomenklaturu za

zločiny, jichž se dopustila, ale za neschopnost v těchto zločinech pokračovat. Zde ovšem prokázal straně medvědí službu - jde-li vůbec KSČ ještě více pošpinit, učinil to svým projevem sám.

Nakonec poznámku o dvou kontroverzních pasážích z Mohoritova pozoruhodného vystoupení. Na jedné straně připustil, že celkově slušná životní úroveň byla uhájena na úkor budoucnosti, že naše hospodářství čerpalo z podstaty, nebyly byty ani spotřební zboží, nefungovaly služby atd., na straně druhé projevil obavu, že dosavadní jistoty lidí, jejich životní úroveň a sociální vymoženosti přestávají být jistotami. To tvrdí první tajemník KSČ po jedenačtyřicetileté komunistické nadvládě. A tutéž stranu okamžitě pasuje na garanta ochrany před novou totalitou, před novým monopolem moci. Mohli bychom se zasmát, nebýt toho, že KSČ dosud disponuje obrovským nekontrolovatelným majetkem, že nejsou rozluštěny vazby strany a zrušené Státní bezpečnosti. Nebýt více či méně otevřeného výsměchu všem obětem komunistického řádění. Nebýt prostředků a výsledků.

V. Mohorita není tak omezený, aby nevěděl, že vzhledem ke své minulosti jednou bude pro stranu, podobně jako mnozí před ním, persona non grata. Touto medvědí službou, ať už z přesvědčení nebo na stranický příkaz, se jako příští oběť beran pokusil zvednout laťku budoucí linie KSČ co možná nejvýše. A to už potřebuje notnou dávku cynismu.

Jan Ruml

*Mlý pane Mundile,
četl jsem v LN 812 Váš dopis nazvaný Rehabilitace.
Musím s ním vyjádřit hluboký a zásadní nesouhlas.
Přímě mne pobuřuje. Problém označujete za citlivý, ale
píšete velmi necitlivě. Má-li být naše nová vláda
spravedlivá v budoucnosti, musí se nejdříve vyrovnat
s minulostí. Kromě jiných problémů zdědila i problém
"Rehabilitace". Ten se nedá vyřešit omluvnými dopisy.
Postižení lidé mají právo na plné finanční odškodnění,
pokud se vůbec způsobené újmy dají penězi zaplatit.
Jestliže se o takovou náhradu hlásí, není to nic
nemorálního, jak naznačujete, ani nepochopitelného.
Chcějí totiž spravedlnost.*

*Máme-li vládu, která je pro většinu z nás skutečně naší,
musí nám tato naše vláda zajistit skutečnou
spravedlnost. Tedy potrestat viníky a odškodnit
postižené. Platit by měli viníci. Na rozdíl od Vás si
nemyslím, že by to bylo prakticky neproveditelné či
politicky nežádoucí. Naopak, je to nezbytně nutné, máme
na to i zákon. Způsobenou škodu musí pachatel nahradit.
V našem případě je pachatelem komunistická strana.
Není to jakási anonymní masa, tvoří a tvořilo ji množství
lidí; možná jste jedním z nich. Není také odpovědná jen
za poměry v posledních dvaceti letech, jak píšete, ale už
od roku 1948. "Úspěchy", které má za sebou, snad není
třeba vyjmenovávat. V každé normální společnosti by*

*byly nazvány zločiny a strana, která jich "dosáhla",
zločineckou organizací. Propagace fašismu a podobného
učení je u nás i v řadě dalších zemí trestná. Stejně tak by
mělo být trestné i praktikování takového učení
a organizace, která spíše než politickou stranu
připomíná mafii, by měla být zakázána. "Omyly"
a "přehmaty" stoupenců tohoto učení stály životy více
lidí, než řádění Hitlera a jeho spojenců.*

*Lidé, kteří vykonávali nezákonná rozhodnutí, i ti, co jim
dávali příkazy a pokyny, by se měli zodpovídat před
soudy. Protože ze své činnosti měli vesměs neoprávněný
majetkový prospěch, bude jediné správné, aby kromě
trestů odnětí svobody byli odsuzováni i k trestům
propadnutí majetku.*

*Majetek komunistické strany se odhaduje na 10-12
miliard korun. Soukromý majetek jejích členů
a spolupracovníků, získaný pochybným způsobem, může
obnášet další stovky miliónů korun. Právě tyto peníze je
třeba použít na rehabilitace. Zjistanou-li tam, kde jsou,
a budeme-li se řídit Vašimi úvahami, skončí naše
sametová revoluce podobně jako demokracie v roce
1948.*

Jiří Gruntorád

Tento dopis je otevřený a uvítal bych, kdyby ho otiskly Lidové noviny, pokud možno na první straně, stejně jako
článek pana Mundila. Nestane-li se tak, nabídnu ho jiným redakcím.

hana krall

STIHNOUT TO PŘED PÁNEM BOHEM

*Strhující rozhovor s jediným dosud
žijícím velitelem povstání ve
Varšavském ghettu. Vyjde v překladu
Ivana Lampera.*

k vydání
připravuje
Nezávislé tiskové středisko
Bolzanova 7
Praha 1
v knižní edici
RR
společně s tituly:

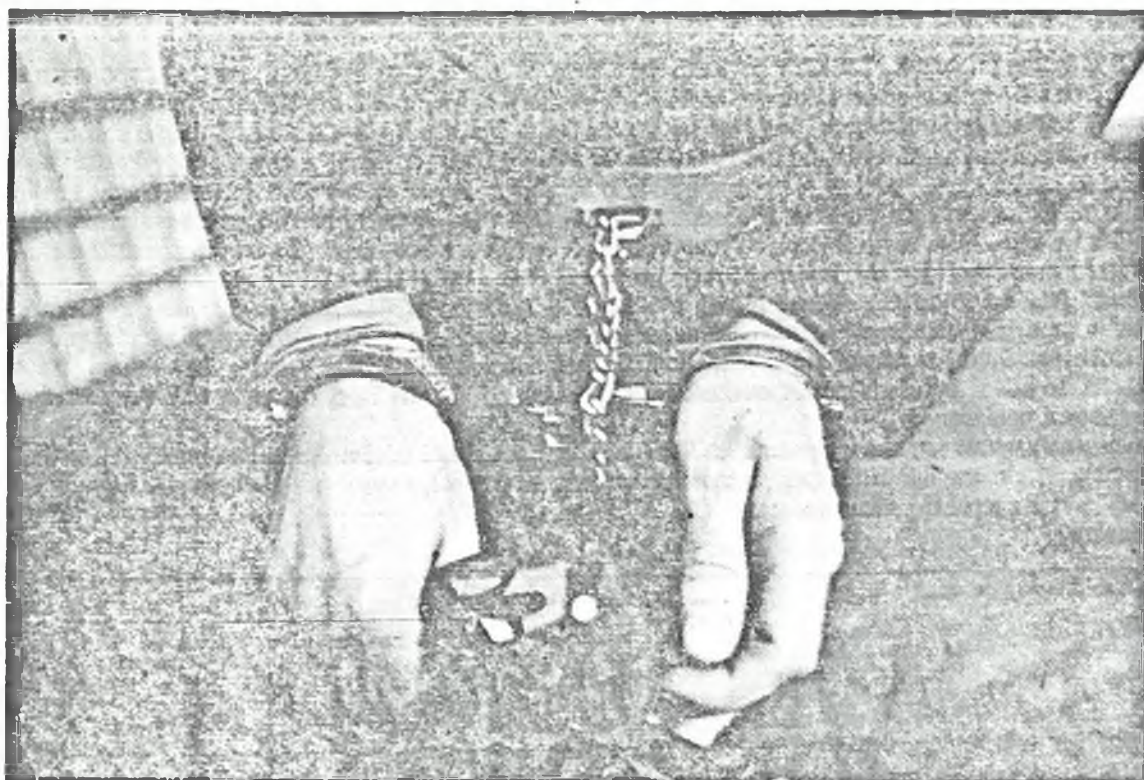
Pavel Řezníček
KRÁTER RESNIK
A JINÉ BÁSNĚ

Timothy Garton Ash
POLSKÁ REVOLUCE

Anatolij Marčenko
ŽIJ JAKO VŠICHNI

a jiné...

Jan Mihaláček (ilustr. agentura RADOST)

NEDĚLNÍ STROMOVKA LÁGREM

Viděla jsem na vlastní oči 4.852 vězňů. Byl jich tady jenom zlomek... V letech 1948-1953 komunisté odsoudili na 100.000 lidí za tzv. politické delikty. Politické delikty? Čtyřicet tisíc dostalo víc než deset let. Dvě stě třicet odsouzeno k smrti. Sto sedmdesát osm popraveno. Včetně Milady Horákové. Osm tisíc umučeno. Výsledky. Věznice. Bory, Leopoldov, Ilava, Mírov, Valdice. Nikolaj, Rovnost a další koncentráky. Vizitka komunismu v Československu. Měli jsme svého Hitlera a Stalina - Klementa Gottwalda.

Přišli ti, co mohou ještě chodit. Ti, co dokázali přijet zdaleka. Ti, co vydrželi víc, než si mysleli, že vydrží.

Několik tisíc tváří, očí, úst a vrásek, několik set úsměvů se stopami utrpení. Několik tisíc těl, která snesla nelidské zacházení. Vyzařuje z nich podivuhodná síla. "Porobil se jen ten, který se dal", hřímá z mikrofonu. To zní hrdě. Nechci ani pomyslet, proč se někdy někdo porobit dal... V jakém kole nerovného nelitostného zápasu podlehl... Dlouhé řady mužů a žen. Dlouhé řady mužů a žen chybí. Popravení. Předčasně zemřeli. Po útrapách. Ďáblický hřbitov v Praze, a nejen ten.

Objetů mužů, slzy žen. Společné fotografie z tohoto okamžiku. Usmívají se - svědci utrpení, ponížení, víry a naděje. Co nestihl Hitler, dokonali komunisté.

Mnozí se naposledy viděli v trestaneckém. Jejich vztahy vznikly náhodou, řízenou tvrdou rukou Stb. Proti záměru se dnes změnil v pevná objetí druhů z dob nejtěžších. Můj přítel po pravici si z deseti odseděl šest let. Tehdy mu bylo devatenáct. Po mé levici sedí jeho druh z vězení.

Poválečný letec, tehdy mu bylo třidvacet. "Létání pro mne bylo všechno, jestli mi rozumíte." "Znal jste Briksiho - válečného pilota?" Dostává se mi odpovědi: "Když nesli rakev s Briksim, všichni muklové mu vzdali čest."

Koluje podpisová listina. Jména, adresy, výše trestu, odseděl. Tisíce let vězení - v míru. Tzv. nepřítel lidu.

Řečníci bez patosu odvíjejí svá svědectví. Cokoli řeknou, buší do našich srdcí. Vyjmenovávají štace, vězení, mezi nimiž bůhví proč putovali z místa na místo. Hilda Majerová. Prošla přibližně dvaceti kriminály, z toho osm let byla v Ruzyni.

Další okupace. Bratrská. Období 1968-1975. Věznice se po okraj naplnily dalšími pěti tisíci. Období 1977-1989, Charta. Namátkou vyjmenuji: Petr Uhl, Jiří Dienstbier, Aleš Březina, Otka Bědnářová, Václav Benda, samozřejmě Václav Havel a další a další.

Případ Pavla Wonky. Na jeho smrti se podílely bezprostředně desítky a desítky vyšetřovatelů, soudců a bachařů. I lékaři. Zemřel poměrně nedávno - v dubnu to budou teprve dva roky. Nezemřel, byl kolektivně zavražděn. Vskutku ojedinělý případ? Bůhví.

Desítky tisíc tváří, osudů, křivd. "Ospravedlnění nepotřebujete," znělo z tribuny. "Ničeho jste se nedopustili." Jejich křivda, o níž lidé tak dlouho nechtěli slyšet, aby nenarušili svůj klid, je vlastně bílým místem v naší novodobé historii. A bílá místa je třeba odhalit a zhodnotit. Nejen kvůli dějinám. Dr. Olga Bezděková (zkráceno)

JAK TO VYPADÁ NA FEDERÁLNÍM MINISTERSTVU VNITRA?

Zůstává leccos při starém. Tak důležité útvary jako kádrová správa, inspekce FMV, vnitřní odbor, mezinárodní odbor a další, jsou stále v rukou nomenklaturních kádrů KSČ, kteří byli hlavní oporou dřívějších ministrů vnitra.

Generál Lorenc, první náměstek FMV, jeden z vládců Státní bezpečnosti, byl odvolán z funkce koncem prosince 1989 a potom dále docházel na FMV do své kanceláře. Teď je na kratší dovolené a chystá se do Polska jako funkcionář zmíněného ministerstva. Podobný je i případ bývalého náčelníka Krajské správy SNB generála Cardy, který již delší čas pracuje ve funkci vyslance FMV ve východním Berlíně. Oba pánové patřili mezi hlavní organizátory všech masakrů a zarážek v lednu 1989. Generál Lorenc vydal pravděpodobně rozkaz k nasazení "červených baretů" a měl svůj podíl na organizaci zásahu proti demonstrantům 17. listopadu.

Vojenští prokurátoři zoufale dlouho hledají svědky proti řadovým příslušníkům pohotovostního pluku a "červených baretů" a proti jejich bezprostředním velitelům, ale proti těm, kteří celou akci organizovali (včetně provokací), zatím nepodnikli nic. Zmínění generálové a jejich nejbližší podřízení pobírají stále vysoké platy. Mimo jiné se na FMV proslychá, že i další bývalý náměstek ministra Nezval má být odeslán do Etiopie a plukovník Vostárek do Mongolska. V jaké funkci, není známo.

Hlavní představitelé totalitního systému na FMV jsou tedy v tichosti odsunováni mimo republiku, snad aby se na ně zapomnělo. Přitom tyto lidé těsně spolupracovali se sovětskými poradci, s vysokými důstojníky KGB, kteří sice již nesedí na FMV, avšak z republiky zatím neodcestovali.

Střihavka Praha

(upraveno)

VE STYLU VELKÉHO BRATRA

Po rozpuštění východoněmecké Stasi vycházejí najevo mnohá fakta o organizaci a činnosti jedné z rodných sester StB. Stasi je zkratka oficiálního názvu Ministerstva pro státní bezpečnost - Ministerium für Staatssicherheit (dále jen MfS). Vedle oficiálně zveřejňovaných zpráv a materiálů, které se dostaly na veřejnost po útocích demonstrantů na některé úřadovny MfS, existuje dnes řada osobních svědectví jak z řad bývalých pracovníků MfS, tak i z řad jejich obětí. A protože se někteří bývalí důstojníci rozhodli prodat dřívě přísně utajované údaje západoněmeckým žurnalistům, mohl týdeník Spiegel ve svém letošním šestém čísle zveřejnit organizační schéma MfS a slíbit čtenářům celý seriál článků o interním životě obávané instituce. Při četbě nelze nevzpomenout na domácí poměry - ovšem s konkrétním srovnáním bude třeba počkat na publikaci obdobných údajů o StB.

V zásadě se ovšem metody sesterských agentur příliš nelišily: zastoupení ve všech institucích a sférách společenského života včetně církvi a věznic, rozsáhlé vydírání při získávání špičků z řad obyvatelstva, psychické týrání obviněných dlouhými výslechy, masový odposlech telefonů, místností i osob, kontrola pošty atd. Principem byla "totální a celou plochu pokrývající dozorní činnost"

a cílem této činnosti oddaná služba straně. Stasi byla "štitem a mečem SED" a podle oficiálního newspeaku měla za úkol "nepřipustit překvapení ze strany protivníka a zabránit jeho podvratným útokům na ústavní základy NDR".

Když se SED přejmenovala na PDS, přijalo to rozhořčené obyvatelstvo jako jakési přiznání: PDS = Partei der Stasi = Strana státní bezpečnosti. SED se pokoušela udržet svůj meč a štit co možná nejdéle a dokonce zdůvodňovala další existenci instituce, byť i v redukované formě, nebezpečím neonacismu (v Československu zas hrozil nebyvalý vzestup narkomanie). Ale obyvatelé NDR triky s neonacistickými nápisy na pomnících brzy prohlédli a strana přišla nejenom o svůj meč a štit, ale dnes už vlastně i o poslední vyhlídky na nějakou podstatnější politickou úlohu v nynější stále chaotičtější situaci.

Pracovníci MfS však byli velice aktivní ještě v prosinci 1989 a pilně shromažďovali informace o probíhající demokratizaci. Tak například Jürgen Döller, člen nové strany Demokratický nástup v Erfurtu, objevil v límci své bundy šteníci velikosti knoflíku - miniaturní mikrofon, baterie a vysílačka se dvěma vlasově tenkými anténními drátky; dosah 2 až 4 kilometry. Také v Jeně, v místnostech, kde pracovníci továrny Zeiss přijímali zahraniční hosty,

byla objevena důmyslná odposlouchávací zařízení. Připravené štenice nejrůznějších velikostí byly ve velkém množství nalezeny v mnoha úřadovnách MfS. Tato technika jistě nebyla nikterak laciná, ale o peníze Honeckerově straně přece vůbec nešlo. Vše zaplatili prostřednictvím státního rozpočtu východoněmečtí občané - tedy oběti MfS. Ročně to dělalo cca 3,6 miliardy marek.

Velký bratr vykrýval "zpravodajský" prostor opravdu znamenitě. Odhaduje se, že v některých městech byl odposloucháván a zaznamenáván každý druhý telefonát a zkontrolována každá druhá poštovní zásilka do západní ciziny. Časopis Spiegel popisuje jedno takové oddělení "poštovně celního pátrání" v durynském městě Gera. V komfortně zařízených místnostech pilně pracovali po celá desetiletí zaměstnanci MfS, důkladně oddělení od ostatních prostor nádražní pošty. Denně tudy procházely tisíce dopisů adresovaných na Západ. Z prádelních košů byly namátkově vybírány, otevírány, čteny, kopírovány. K otvírání obálek se v Gěře používala dosti primitivní metoda - horká pára, takže místnosti bylo nutno dvakrát ročně nově tapetovat. Jestliže se zásilka při proceduře poškodila, k adresátovi už nedošla - takové dopisy se prostě zahazovaly. Peníze obsažené v listovních zásilkách byly jednoduše zabavovány, a tak i nejmenší pobočky "poštovně celního pátrání" vydělávaly okolo 4.000 DM týdně. Samozřejmě přitom nechyběly seznamy podezřelých adres - vedle jinak smýšlejících na nich byli i homosexuálové, pravíkoví extrémisté a osoby se zájmem o emigraci z NDR.

Naopak ve východoberlínské čtvrti Lichtenberg byla nyní odhalena zvláštní telefonní ústředna. Pro nejvyšší stranické funkcionáře a vysoké důstojníky MfS tu byla k dispozici speciální a velice drahá telefonní síť pro 200 účastníků, zabezpečená proti odposlechu. MfS automaticky očekávalo od vyšších stranických funkcionářů aktivní podporu své činnosti a té se mu také dostávalo. Telefonát okresního či krajského tajemníka SED s upozorněním na nějakou "podezřelou" církevní nebo mládežnickou akci byl pro MfS vlastně rozkazem - písemná forma nebyla nutná. Obecně se má za to, že celá řada stranických funkcionářů byla na poli ideologické kontroly podstatně aktivnější než placení čmuchalové. A těch nebylo zrovna málo: 85.000 řádně zaměstnaných a dalších 109.000 (podle některých odhadů desetinásobek) tzv. neoficiálních spolupracovníků. Pro srovnání - armáda NDR zaměstnává 173.000 osob - Stasi tedy byla druhým největším zaměstnavatelem v NDR. Při získávání nových "neoficiálů" užívala Stasi tytéž metody jako StB - nejčastěji hrozbu trestního stíhání. Jednotliví "zpravodajci" byli hodnoceni podle počtu získaných špiclů, a když se šéfům počet naverbovaných "neoficiálních spolupracovníků" nezdál dost vysoký, mohly jim být případně i kráceny prémie. O každém takto nově získaném se musel vést obsáhlý protokol - portrét osobnosti o 101 hlediscích včetně hodnocení sexuálního chování.

Zpracování takové záplavy informací ovšem vyžadovalo vedle desítek tisíc zaměstnanců i patřičný prostor. MfS vlastnilo celkem 2.037 nemovitostí - budov, bytů a pozemků, z toho v Berlíně 652. V tomto počtu je zahrnuto i 24 komfortních zotavoven s celkovou kapacitou 2.058 lůžek, kde mohli profesionální slídilové trávit

dovolenou mezi sobě rovnými. Ústřední budova v Berlíně-Lichtenbergu měla přes 3.000 místností a v budově správy příslušné pro východní Berlín-město jich bylo dalších 1.000. V okolí 14 správních středisek a poblíž zotavovny pro prominenty v meklenburském Wandlitzu pak Stasi vlastnila podzemní bunkry.

V berlínském informačním centru byly ukládány informace o více než 5 miliónech občanů NDR, prakticky tedy každý třetí měl tu čest zabírat příslušnou část paměťové kapacity centrálních policejních komputerů. A kdo se v této databance jednou ocitl, už z ní nikdy nevypadl. Kritika na adresu Waltera Ulbrichta z roku 1964 mohla být například důvodem k zamítnutí zahraniční cesty v roce 1986. Stasi tak spolurozhodovala prakticky o všem - o zařazení v armádě, o přijímání na vysoké školy, o obsazování ředitelských míst.

MfS také platilo studium některým studentům teologie, které se většinou vyděračskými praktikami podařilo získat ke spolupráci. Takové osoby byly během studia, ale hlavně po jeho ukončení, pro Honeckerovu "Securitate" nesmírně cenné, vždyť církve byly vlastně jediným nestátním prostorem otevřeným jinak smýšlejícím. Na univerzitě v Greifswaldu byla proto nedávno založena pracovní skupina studentů a absolventů, kteří byli dříve Stasi naverbováni a podávali jí informace. Cílem skupiny je zveřejnit všechny metody, kterými byl na studenty činěn nátlak na spolupráci s MfS.

Zřejmě po rumunském vzoru byla Stasi dobře vyzbrojena, vedle Národní lidové armády NDR vlastnila nejvíce zbraní: 124.593 pistolí, 76.592 samopalů, 3.611 kulometů, 766 těžkých kulometů, 3.537 pancéřových pěstí. Byl to zkrátka stát ve státě a budovy ministerstva byly města ve městě. Občan NDR měl mít pocit, že proti takovému Molochu je zcela bezmocný a měl degenerovat buď přímo v udavače, nebo v pasivního svědka totality.

Během svého čtyřletého pobytu v NDR jsem přišel do styku s touto exkluzivní organizací jen nepřímo, nepočítám-li jedno dvoudenní zadržení v Meiningenu. V roce 1985 pak bylo v Československu proti mně a mému kolegovi vedeno trestní stíhání za podvracení republiky a pobuřování. Těchto zločinů jsme se dopustili zkomponováním a prozpěvováním parodie začínající slovy "Hej Gusto, je husto!" Královéhradecká StB tehdy požádala východoněmeckou Stasi o spolupráci, neboť ony strašlivé zločiny byly páchany převážně na území NDR. Příslušné oddělení MfS tehdy promptně dodalo do trestního spisu v Hradci Králové několik desítek stran protokolů (spis měl celkem okolo 1.500 stran), takže hradecký soudní znalec nestačil vše přeložit a musela být přizvána další soudní znalkyně-překladatelka z Jičína. Stasi hravě zjistila, s kým jsem se po dobu pobytu v NDR stýkal, a během několika dnů vyslechla svědky od Braniborska po nejjihnější Durynsko. O žádné české parodii našťádstí nikdo nic nevěděl a ani se nepodařilo prokázat kýžené konspirativní mezinárodní spojení. Teprve po přečtení příběhu Josefa Růmera v Informačním servisu č.39 jsem si uvědomil, jaké jsme to tehdy vlastně měli štěstí.

Pavel Křivka

NIKARAGUA NECHCE MARXISMUS

Po deseti a půl letech marxistické vlády FSLN v Nikaragui první svobodné volby. 25. února stojí proti sobě dva kandidáti: dosavadní prezident sandinovec Daniel ORTEGA a vůdkyně opozice Violetta CHAMORROVÁ. Ta také podle předběžných zpráv zvítězila: získala kolem 55% hlasů, její rival 43%. Ještě nikdy v historii samostatného státu nebyla u voleb tak silná zahraniční účast jako tuto neděli v Nikaragui, kdy se volil prezident, viceprezident, poslanci a městští radní. Nad 4.400 volebními místy bděli pozorovatelé z OSN (vytvořilo k tomuto účelu zvláštní oddělení ONUVEN) a z Organizace amerických států (poslala do každého ze 143 okrsků dva pozorovatele), vládní delegace z Velké Británie, Japonska, Kostariky, francouzského parlamentu, pozorovatelé ze Socialistické a Křesťansko-demokratické internacionály, z Carterova střediska... To proto, aby to byly volby opravdu svobodné, snad poprvé v dějinách této 4-milionové zemičky. Posledních, v roce 1984, se opozice odmítla pro neregulérnost zúčastnit (25% absence, sandinovská FSLN obdržela údajně 63% hlasů).

Když se 19.7.1979 dostali sandinovci k moci, ty, kteří měli půdu, kapitál a pušky vystřídali ti, kdo měli ideologii, stranickou disciplínu a - pušky. Somozova klika vládla od r.1936 s krasším přerušením do r.1979. Než prezident Anastasio Somoza utekl do Miami, stačila si jeho rodina nahrabat skrovný majetek ve výši 600 milionů \$, mj. díky prezidentově zpronevěře mezinárodní pomoci po zemětřesení v r.1972. Ideologie strany FSLN se jmenuje sandinismo a od marx-leninismu se liší hlavně tím, že nemluví o leninismu vždy, ale jen když se to hodí. Své jméno odvozuje od A.C.Sandina, který s rolnickou guerillou vytlačil po sedmi letech bojů Američany ze země a rok po vítězství, v r.1934, byl zavražděn prvním Somozou. Dekorace i příběh jako z Marqueze. FSLN se zašitila Sandinovým jménem, který nikdy nebyl komunistou, ovšem jako nepřekonatelný symbol národního povědomí se skvěle hodil.

Při svém založení byla malou militantní skupinkou, díky vývoji událostí, postupné radikalizaci středních vrstev a zavraždění ředitele jednoho deníku P.J.Chamorra v lednu 78 však jiskřička rozpoutala požár. Povstalecká vojska zahajují ofenzívu proti Somozově Národní gardě, v květnu je už jasné, že diktátor nevydrží a 17.června je v Kostarice oznámeno složení junty, která by měla převzít moc. Tvoří ji Daniel Ortega, Sergio Ramirez, dnešní nikaragujský viceprezident, Alfonso Robello, přední protisomozovský činitel a dnes jeden z vůdců Contras, Moises Hassan a vdova po P.J.Chamorrovi Violetta, osobnost číslo jedna dnešní opozice.

Junta vyhláší vládní program, zaručující pluralismus, svobodné volby a svobodu podnikání, i složení nové vlády:

je v ní pouze jeden známý sandinovec - Tomás Borge. Somoza na nátlak Američanů prchá (o rok později bude v Paraguayi zavražděn) jeho garda bere nohy na ramena a 20. července vjíždí do hlavního města Managuy nová junta. A sandinovci. Svoboda od diktátora je vykoupena 40 tisíci mrtvých, 150 tisíci raněných, zničenými městy. Nové zákony zaručují osobní svobody, jsou znárodněny banky, pojišťovny, doly, je zrušen trest smrti, vytvořena Státní rada, později přijaty zákony o politických stranách, o autonomii atlantického pobřeží, o volbách. Všechno se jeví tak báječně, bude zaručena demokracie...

Sandinisté ovšem neztrácejí čas: jestliže se dobrovolnické jednotky rozpouštějí a lidé se vrací k práci, sandinisté budují své oddíly, a to za vydatné pomoci Kubánců, jichž bude v zemi brzy několik tisíc. Všude zakládají tzv. Sandinistické obranné výbory, CDS, jež mají být "prostředkem přímé účasti mas na správě země", brzy si však osvojují nejtrůznější práva, jako třeba rozhodovat o povolení k výjezdu ze země. Začíná konfiskace majetku somozovců, která brzy začne vypadat tak, že kdokoli v uniformě se bude cítit oprávněn zabavit ve jménu revoluce, co ho napadne.

V září 1979 vypracovávají sandinovci tajný interní dokument, kde se hovoří o tom, že společenství s nemarxistickými silami je čistě účelová záležitost. Nelíbí se jim vládní program, sázejí spíš na "krajně zpolitizovanou armádu". V září 1979 je také objeven první hromadný hrob 30 vězňů zatčených v prvních dnech triumfu (přičemž 20. září Somozova Národní garda dobyla město Esteli a zmasakrovala tam ženy a děti).

Sandinovci si stále více přisvojují roli představitele revoluce a národa, Sandinovská fronta začíná nahrazovat vládu. Televizi řídí kubánský poradci, volby se prý nebudou konat dříve než někdy v roce 1985, země je prý ohrožena imperialistickou invazí, demokratické prvky musejí jít stranou. USA přitom stále Nikaragui poskytují hospodářskou pomoc, kterou zastaví, až když vyjde najevo, že Managua dodává zbraně marxistické guerille v Salvadoru. Ovšem v té době už bylo v Nikaragui 100 milionů dolarů americké pomoci. Sandinisté otevřeně požadují většinu v připravované Státní radě, což vede k odchodu A.Robela a V.Chamorrové v dubnu 1980 z junty. Sandinisté zavedou cenzuru, zakáží

informovat o manifestacích opozice i o útocích, které na ně pořádají mačetami vyzbrojené bojůvky sandinistů. V polovině r.1980 dojde rolnický vůdce J.Salazar k přесvědčení, že se sandinisty je třeba bojovat se zbraní v ruce a zosnuje spiknutí. To se prozradí, Salazar je zavražděn, 12.listopadu opustí Státní radu všechny nemarxistické síly. Brzy poté prohlásí sandinisté všechny nemarxisty za kontrarevolucionáře. Národní svátek končí...

Mnohé z toho, co bude následovat, se dá snadno předpokládat. Scénář je podobný tomu, jak ho známe

VIOLETTA CHAMORROVÁ po volebním vítězství

NA POŘÍČÍ DÍTĚ KŘÍČÍ

(„Veškerou nenávist a vši sílu za svržení tohoto vykořisťovatelského systému odsouzeného k zániku“ - z letáku Rote Fahne)

Rudé právo přineslo v sobotu 24.2. na první straně dvě fotografie. Na první z nich je mladý člověk, nabízející karafiát policistům se štíty a helmami, a na druhé jiný mladý člověk, ležící na zemi a očekávající ránu obuškem. Pod těmito fotografiemi dvě věty: „Proti tradičnímu Opertému plesu ve Vídni, kterého se pravidelně účastní společenská 'smetánka', uspořádaly ve čtvrtěk dvě demokratické organizace demonstraci. Při zásahu proti demonstrantům bylo zraněno devět demonstrantů a zároveň ledasjak policistů.“

V první větě demokratickými organizacemi rozuměj mj. Revoluční komunistickou mládež a výzva k účasti na demonstraci byla i na letáku Rote Fahne ústředního orgánu Marxisticko-leninské strany Rakouska. Údaj o počtu zraněných, ačkoliv pravdivý, vypadá v kontextu s fotografiemi jako tisková chyba. Čenafi, který ještě neuzrušil předplatné čs. komunistického deníku, akto RP sugeruje, že sametové demonstrace nejsou specialitou jen 17. listopadu, ale zároveň používá taktiku dobře známou z loňského ledna, srpna, října a listopadu, kdy přinášelo zpravodajství o krvavých zásazích proti demonstrantům ve všech částech demokratického i ostatního světa, zpochybňovalo touto cestou mírumilovný charakter pražských demonstrací a ospravedlňovalo tak brutální zásahy SNB.

Dejme však slovo přímému účastníkovi části vídeňské demonstrace. „Budova opery byla zajišťována několika zátarasy a kordóny policistů s krátkými obušky a průhlednými štíty. Na

jakémisi pódiu, vypadačím jako pouťová stělnice, se u mikrofonu střídali ve svižné kadenci agitátoři a vášnivě agitátorky. Ve shromážděném davu převážně mladých lidí, zpoloviny maskovaném kuklami typu Černé záti či různými odstíny obličejového líčku Jásira Arafata, omotanými přes obličej tak, že zůstával pouze průzor pro oči, se pohyboval výjimečný zjev, a to onen mladík s plnou náručí karafiátů z fotografie v RP. Byl skutečným individualistou, stejně jako tři bizarní masky pierotů či harlekýnů, nápadných v davu zakuklených jako berušky v termínisti. Na transparentech kromě obligátních výrazů jako kapitalismus se objevovala novinka, a to srp a kladivo v černém provedení. Maskování jsem považoval za projev zbabělosti, ale jak se později ukázalo, velmi jsem se mýlil. Mladá dívka mi dala do rukou jakési noviny s obrázkem mercedesu, připomínajícím prošlápnutou konzervu, loňské dílo demokratických sil, kdy při stejné příležitosti se jeden zbohatlík pokoušel dostat na parket nesprávnou cestou skrze dav. Již jsem uvažoval o tom, že časem odejdu za jiným vídeňským folklórem, když jeden zakuklenec otevřel jakousi tomu plnou kameň, podělil se s ostatními maskami a snažil se zasáhnout nejbližšího policistu do krku. Tato skutečnost usplnila můj odchod.“ Další průběh demonstrace je dostatečně vyjádřen statistikou zraněných, tedy 9 demonstrantů a 60 policistů, z toho 3 těžce.

Doby, kdy Rudé právo psalo nehorázné lži, jsou již minulostí. Koktejl, který rafinovaně míchá ze skutečných údajů, polopравd a zamlčování, jak je patrné ze sobotní fotoreportáže, přítomností.

Michal Blažek

PŘÍPAD KUZNĚCOV

A si před měsícem byl v sovětském Sverdlovsku po jedenácti měsících propuštěn z vyšetřovací vazby Sergej Kuzněcov. Loni v listopadu byl odsouzen ke třem letům odnětí svobody za údajné šifření pomluv a za to, že měl klást odpor úřední osobě. Skutečným důvodem jeho uvěznění však bylo jeho členství v Demokratickém svazu a jeho veřejné protesty proti postupu nejvyšších představitelů strany a KGB ve sverdlovské oblasti.

Kuzněcovův proces se táhl dlouho a byl provázen četnými nezákonnostmi. Došlo ke dvěma pokusům o internaci Kuzněcova v psychiatrické léčebně, byl ponižován a bit. Když advokáti prokázali, že materiály soudu jsou vykonstruované, byli vyloučeni z účasti na řízení. Příklad byl uzavřen bez přítomnosti obhájců i obžalovaného.

Kuzněcov, který držel hladovku, se proti rozsudku odvolal a souhlasil s tím, aby mu ve vězeňské nemocnici aplikovali infuze: chtěl mít sílu k dalšímu boji. Kdyby bylo odvolání zamítnuto, byl odhodlán zahájit hladovku znova. "Chci, abych umřel v kolonii," řekl. "A já jim tu radost neudělám, umřu tady."

Příklad Sergeje Kuzněcova vzbudil širokou vlnu protestů sovětské veřejnosti; četné demokratické organizace se obracely k Nejvyššímu sovětu SSSR a žádaly urychlené přezkoumání případu. Konaly se demonstrace s hesly "Politickým represím - ne!" a "Právo na soudní ochranu pro Kuzněcova".

Poslanec Andrej Sacharov upozornil na proces předsedu Nejvyššího sovětu M. S. Gorbačova a místopředsedu A. Lukanova. O případu Kuzněcov se mluvilo i v centrálním programu televize, získal i značný ohlas v zahraničí.

V této atmosféře přikročil soud k přezkoumání celé záležitosti a obvinění z šifření pomluv a kladení odporu

úřední osobě zrušil. Kuzněcov byl odsouzen na půl roku za urážku příslušníka Bezpečnosti. Protože však půlrok ve vyšetřovací vazbě už strávil, byl propuštěn na svobodu a přijat do nemocnice. Lékaři nyní objevují nové a nové následky dlouhé hladovky.

Podobné procesy se členy Demokratického svazu byly připraveny v Saratově proti Ovčarenkovi, v Krasnojarsku proti Gončarovovi, v Gorkém proti Dmitrijevskému, Klovkovi a dalším. Aktivisté DS jsou zavírání za účast na demonstracích, sbírání podpisů a prodej novin.

Myšlenky DS komunistická propaganda komolí ve sdělovacích prostředcích, po městech se šíří provokační fámy. Neznámé osoby vylepují plakáty, které jménem DS vyzývají k honům na komunisty a podobně. Vede se tichá válka komunistické strany proti straně demokratické.

Nechci tvrdit, že program DS je nejlepším východiskem ze současné situace v SSSR, ale obsahuje všechny nezbytné podmínky pozitivního vývoje: dodržování demokratických svobod, přechod k pluralitě společnosti, právní stát, zrušení vynucované rovnosti v postavení lidí, privatizaci, řešení ekologických problémů a nedostatků v kulturní politice.

Aktivisté DS využívají k popularizaci svých myšlenek všechny dostupné prostředky - při zadržení kladou policii odpor, lehají si na zem, volají o pomoc, provokují příslušníky Bezpečnosti, aby proti nim použili násilí a tím se znemožnili před lidmi. Snaží se obrátit pozornost lidí na případy hladovek, bití, nezákonného věznění a tím získat jejich pozornost a solidaritu. Je zřejmé, že v podmínkách, kde nejsou dodržovány zákony, zbývají straně, která chce nenásilně změnit systém, pouze tyto možnosti.

Olga Čilvíková

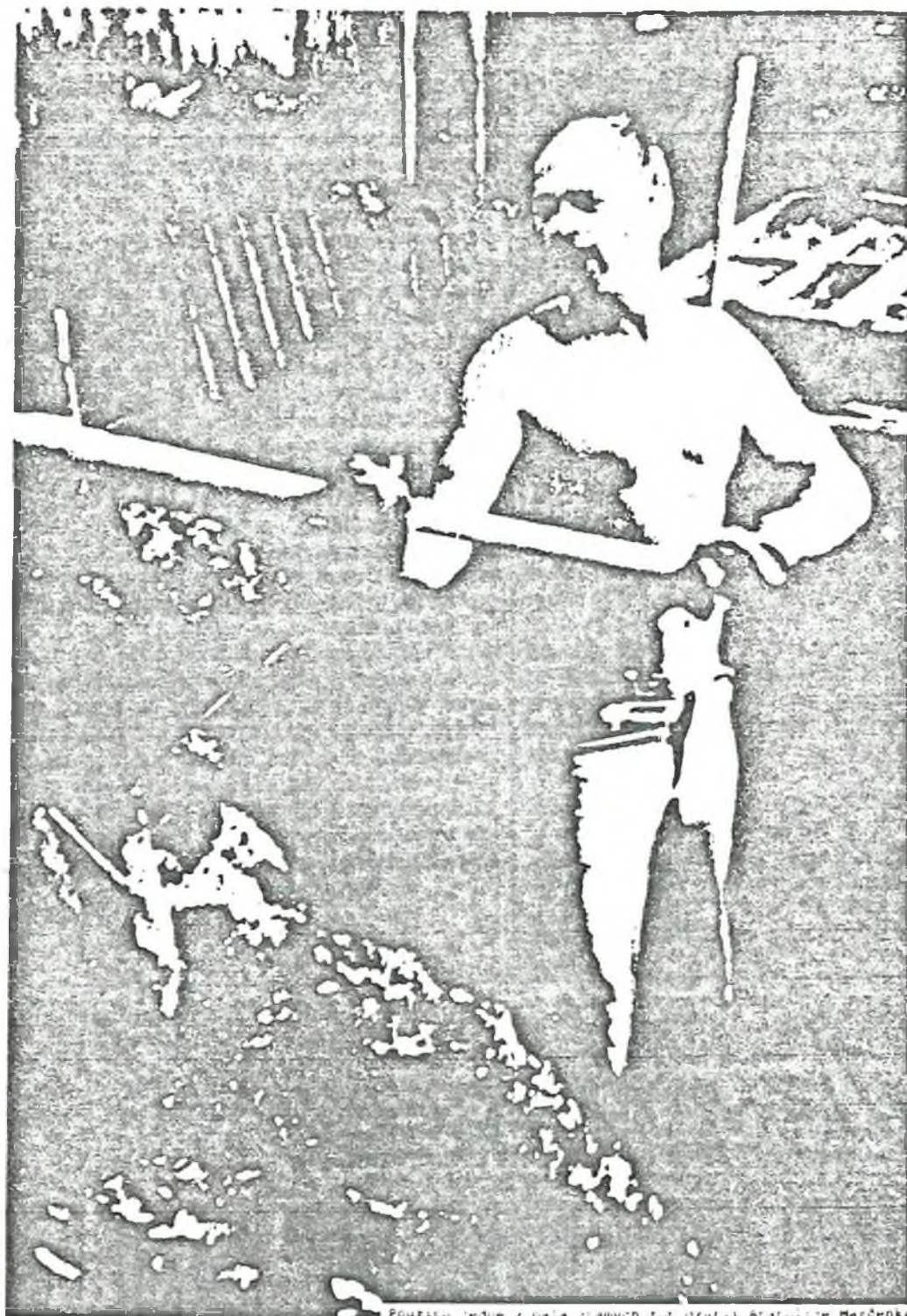
Již od 14. BŘEZNA!

RESPEKT
informační servis

ANATOLIJ MARČENKO

NEZÁVISLÉ TISKOVÉ STŘEDISKO PŘIPRAVUJE:

Autobiografii sovětského spisovatele, politického vězně, který v roce 1986 tragicky zahynul v sovětském koncentračním táboře.

Jeho paměti jsou mj. cenným dokumentem vypovídajícím o stavu sovětské společnosti 60. a 70. let. Z ruštiny přeložila Jana Váchová.

vyjde v knižní edici REVOLVER REVUE

Žij jako všichni

ABCHÁZSKÝ PROBLÉM

Počátkem loňského roku došlo k střetnutí mezi Gruzíny a Abcházcy, které vyvrcholilo krveprolitím. Oč šlo, vždyť oba ty národy dosud žily v relativně dobré shodě? Abcházové se sešli na sněmu v Lychny, sepsali proklamaci plnou stížností na Gruzíny, žádali osamostatnění, a Gruzíni na protest uspořádali mítink před budovou vlády v Tbilisi a skupina mladých lidí vyhlásila hladovku. Demonstrace trvaly mnoho dní, na přetřes přišly i jiné otázky než "abcházský problém", všechno však probíhalo v klidu a míru. Přesto ÚV Gruzínské komunistické strany podlehl panice (a patrně také nátlaku z Moskvy) a povolil zvláštní jednotky ministerstva vnitra a armády. Výsledek známe - byl jím masakr 9.dubna 1989, tbiliská "krvavá neděle". Ale to je jiná kapitola. My se vrátíme k "abcházskému problému".

O jeho pozadí leccos napovídá projev, který pronesl na I.sjezdu lidových poslanců SSSR koncem jara loňského roku abcházský poslanec M.Ardzinba: Abcházie se prý nechce odtrhnout od Gruzínské SSR, žádá pouze návrat ke statutu "smluvní republiky", aby v případě rozhodnutí Gruzie v budoucnu vystoupit ze svazku SSSR měla Abcházie možnost v tomto svazku setrvat.

To vyžaduje exkurs do historie.

Abcházie byla vždy organickou součástí Gruzie a křesťanství a civilizace se v ní šířily prostřednictvím gruzínského jazyka. Počátkem středověku se Abcházie dokonce stala ohniskem snah o sjednocení celé Gruzie: Bagratovci (jejichž potomkem byl i vítěz nad Napoleonem generál Bagration) byli původně abcházskými králi a jejich oficiální titulatura zněla: král Abcházů, Imerů, Kharthů etc. etc. Za doby nejslavnější gruzínské královny Támar (1184-1213) - která už ovšem vládla mohutné říši od moře k moři a nazývala se královnou Gruzie - byla Abcházie zřejmě údělem korunního prince - syn královny Támar Giorgi Laša tam aspoň byl vychován a jeho přídomek "Laša" lze vykládat z abcházštiny (kde znamená "Světlo") nikoli však z gruzínštiny.

Mnohem později, v 16.století, se Abcházie dostala pod vládu Turecka; v té době se začal v zemi šířit islám. Roku 1801 přijal abcházský kníže Khelešbej Čačba (Šarvašidze) ruskou "ochranu". Roku 1864 bylo knížectví formálně zrušeno a přivtěleno k Rusku. V téže době začalo masové vystěhovalectví Abcházů do osmánského impéria, což ruská vláda horlivě podporovala, protože viděla v Abcházech nebezpečné rebely. V Abcházii zůstal jen

zbytek původního abcházského obyvatelstva a místa jimi opuštěná zaujali kolonisté z různých částí říše, hlavně ovšem Rusové (kterým se tam nijak moc nechťelo), ale i Arméni a jiní. Vliv Gruzie ovšem po celou tu dobu neustal a silně působil i na abcházské buditele, kteří patřili rovným dílem do abcházské i gruzínské kultury - např. Giorgi Šarvašidze.

Po únorové revoluci v Rusku dostalo celé Zakavkazsko značnou autonomii. 1.března 1917 byl zřízen tzv. Zvláštní zakavkazský výbor (ruskou zkratkou OZAKOM), který byl 28.listopadu přeformován v Zakavkazský komisariát. 10.února 1918 se sešel v Tbilisi Zakavkazský sněm, který rozhodl o zrušení Komisariátu a ustavení nezávislého státu, Zakavkazské federace demokratických republik. Federace však neměla dlouhé trvání a už 26.května se rozpadla. Téhož dne byla vyhlášena nezávislá Gruzínská demokratická republika. Abcházie byla její součástí, což bylo uznáno mimo jiné i spojeneckou smlouvou uzavřenou mezi Ruskou federativní socialistickou republikou a Gruzínskou demokratickou republikou dne 7.května 1920. V této smlouvě jsou definovány státní hranice Gruzie (přibližně v dnešním rozsahu) a zaručena její územní celistvost. Už v listopadu téhož roku však začala RSFSR připravovat anexi Gruzie, kterou provedla hned počátkem roku 1921 (tedy v době platnosti spojenecké smlouvy, ratifikované V.I.Leninem!). Rudá armáda nastolila sovětskou vládu v Gruzii 25.února a vzápětí na to, 4.března, i v Abcházii, která byla - opět v přímém rozporu se zněním smlouvy - 28.března uznána za samostatný stát, Abcházskou sovětskou socialistickou republikou. Abcházská SSR 16.prosince uzavřela spojeneckou smlouvu s Gruzínskou SSR, již vstoupila do vzájemného svazku s Gruzii jako tzv. "smluvní republika" s vlastní ústavou a s vlastními státními symboly. Spolu s Gruzii vstoupila 13.prosince 1922 do Zakavkazské federativní socialistické republiky. 1.února 1931 byl však statut "smluvní republiky" zrušen a Abcházie se stala autonomní sovětskou socialistickou republikou v rámci Gruzie.

Ardzinbou formulovaný požadavek tedy na první pohled vypadá jako návrat k někdejšímu stavu a obnovení suverénních práv Abcházie včetně práva na odtržení od Gruzie. Podívejme se teď, do jaké míry tento požadavek může odpovídat skutečným zájmům obyvatel Abcházie. Začneme opět slovníkovými údaji.

Abcházská ASSR zaujímá rozlohu 8,7 tis. km čtverečních

(tj. 12,5% ruziony Gruzínské SSR) a v roce 1981 měla 509 tis. obyvatel. Podle poslední detailní statistiky, kterou mám k dispozici, byly jednotlivé národnosti zastoupeny takto:

Gruzíni	213 tis	43%
Abcházové	83 tis	17%
Rusové	80 tis.	16,4%
Arméni	73 tis.	15,1%
ostatní	37 tis.	8,4%

Celkem (v r.1979!) 486 tis. 100%

(Mezi "ostatní" jsou zahrnuti Řekové, Turci, Lazové, Židé aj.)

Z tabulky je zřejmé, že případné odtržení od Gruzie by mohlo být v zájmu lada Rusů a Abcházů (tj. celkem 33,4% obyvatel), kdežto všichni ostatní - a především Gruzíni - by se ocitli "v cizině". Lze však pochybovat i o tom, bylo-li by to v zájmu Abcházů usilujících o národní rozvoj včetně rozvoje jazyka a svébytné kultury. V Abcházské SSR totiž existují bez omezení abcházské školy - pokud je Abcházové nebo jejich národní předáci k velké nevoli Gruzínů sami nepřevádějí na "ruskij jazyk obučeníja", což je dosti častý případ) a dokonce i univerzita, na níž se přednáší abcházsky - nic podobného by neměli v RSFSR, kde žádná autonomní republika nemá svou národní univerzitu a rozsah výuky rodného jazyka je značně omezen. A v případě odtržení Gruzie a jiných republik od SSSR, kterého se M. Ardzinba tak obává, rozhodně nelze předpokládat, že by RSFSR nastoupila nějakou liberálnější národnostní politiku - naopak, Rusko (tak, jak vypadá teď) by pravděpodobně ještě daleko energičtěji hájilo svou politickou i jazykovou nadvládu.

Abcházové nesporně utrpěli mnoho křivd jako ostatně všechny mladé národy v SSSR, není však rozumné z toho vinit Gruzíny. Určité obavy by mohla mezi Abcházy vyvolávat snaha na prosazení gruzínštiny jako státního jazyka (kterážto funkce je mu přičena ústavou Gruzínské SSR), což by pro ně mohlo znamenat, že místo jednoho cizího jazyka jako dosud budou povinně muset znát dva. Vládní program však vyžaduje znalost gruzínštiny pouze od státních úředníků a pracovníků veřejných služeb. Pro ostatní má jeho znalost zůstat nepovinná, pouze doporučená pro všechny, kdo se chtějí v plné míře jako občané republiky zúčastnit jejího politického a kulturního života. Ostatně s rozvojem vzdělání lidu význam ruštiny spíše poklesne než stoupne, protože důraz bude třeba klást na docela jiné cizí jazyky - stejně jako u nás.

Na první pohled se tedy zdá, že pokud tu existují nějaké neuspokojené národní požadavky a potřeby, je třeba hledat je jinde, nikoli v tom, co je nabíledni.

V našem tisku byla v poslední době několikrát vyslovena domněnka, že základem abcházsko-gruzínského konfliktu jsou rozdíly náboženské - Abcházové prý jsou muslimové podobně jako Ázerbájdžánci. To ovšem sotva odpovídá skutečnosti. Mezi Abcházy ovšem jsou muslimové. Ve dvacátých letech byli ještě v menšině, není však vyloučeno, že dnes, v důsledku větší porodnosti mezi muslimy a rovněž v důsledku obecně protigruzínských

nálad se islám šíří (vzpomeňme na americké černošky, kteří jednu dobu houfně konvertovali k islámu, aby se i tím diferencovali od bílých) a možná dokonce nabývá vrchu - neexistují zatím statistiky registrující vyznání a z vnějšího pozorování se dá těžko něco objektivního vysoudit.

Kdyby však vskutku šlo o rozpor motivovaný nábožensky, muselo by se předpokládat, že dojde přinejmenším k rozštěpení národního hnutí na křesťanskou a muslimskou složku. K ničemu podobnému však nedošlo, naopak, zmíněná "Lychnyská deklarace" obsahuje rovněž požadavek, aby duchovní správa abcházských křesťanů byla vyňata z pravomoci Gruzínské autokefální pravoslavné církve a předána Ruské pravoslavné církvi, což je zřejmě tendence pouze protigruzínská a nikoli protikřesťanská. Navíc pak abcházští muslimové jsou sunnité (hanofovského směru), a nikoli šiité jako Ázerbájdžánci, takže hledat nějakou souvislost např. s Chomejního fundamentalismem je sotva na místě - z Libanonu přece víme, jaký je vztah sunnitů a šiitů. Abcházové ostatně nikdy nebyli nijak horlivými křesťany ani muslimy, existovaly rodiny, kde jeden syn patřil k jedné víře a druhý k druhé - nevím, proč by se to mělo zničehonic měnit.

Z čeho tedy rozpory pramení? V hledání odpovědi na tuto otázku by nám možná mohl pomoci starý dobrý marxismus se svou poučkou, že pod vši ideologií je třeba hledat materiální základnu. A tu se projeví některé pozoruhodné časové shody. Například je nápadné, že poslední - dodnes trvající - vlna národního napětí se projevila počátkem 80. let, krátce poté, co Gruzínská SSR striktně zakázala soukromý vývoz subtropického ovoce do ostatních částí SSSR. Dřív tomu bylo jinak - jednotliví pěstitelé mandarinek si dokonce pronajímali celá letadla, aby mohli vozit svou produkci na trh do Moskvy a jiných velkých měst. Po návratu pak stavěli nové domy a nakupovali auta pro všechny své zetě a nevěsty. Nic proti soukromému podnikání - chci upozornit jen na to, že velmi málo Abcházů vlastní takové sady, aby si to mohli dovolit - jsou to vesměs chudáci. A mezi vládoucí špičkou, která je v Abcházii kupodivu z velké části etnicky abcházská, a spekulantskými kruhy existuje - stejně jako v jiných částech SSSR - nepochybně dosti těsná vazba. Kromě toho se tu patrně uplatňují ještě jisté vyšší zájmy mocenské. Celý ten spor totiž objektivně prospívá jen těm, kterým je dobrá jakákoli záminka, aby mohli do země vpadnout s vojskem a upevnit svou značně neofesitelnou moc. Je tedy pravděpodobné, že chudáci Abcházové (a na druhé straně i chudáci Gruzíni) se dali demagogickými hesly vtáhnout do jakési tuze špinavé vysoké politiky.

Jak z toho všeho ven? Jeden z mluvčích Lidové fronty Gruzie na to kdesi odpověděl takto: v demokratickém parlamentě budou mít všechny společenské i národnostní skupiny své zástupce, kteří budou hájit jejich zájmy. Vždycky dojde k dohodě, protože v demokratické společnosti jiný způsob řešení problémů neexistuje.

My tady ve střední Evropě jsme k takovému závěru došli taky.

(vač)

RESPEKT

VÁŽENÍ ČTENÁŘI A PŘÍZNIVCI

od 14.března začne náš týdeník konečně vycházet ve velkém formátu a v nové grafické úpravě. Bude přímým pokračovatelem INFORMAČNÍHO SERVISU, rozšíří se ale jeho tematický záběr.

S definitivní platností jsme pro něj zvolili název RESPEKT.

Respekt k druhému
Respekt k odlišnému
Respekt k jinému názoru...

RESPEKT

SAMETOVÁ SEGREGACE?

O tom, že naše tiskoviny nehodlají zcela abdikovat na rasistický tón minulé žurnalistiky, svědčí poznámka Svobodného slova z 20.února t.r. Jejím autorovi (dk) pod titulkem Dolary Vietnamců? se podařilo celou problematiku pracovního pobytu 35 tisíc Vietnamců u nás a otázku jejich požadavku honorování v konvertibilní měně pozoruhodně zúžit do několika vět vedených v takovém tónu, za jaký by se nemuselo stydět ani Goebbelsovo ministerstvo propagandy.

Je možná pravda, že "příslušníci Bezpečnosti a mnozí občané by však mohli vyprávět své", ale nevím, je-li to dostatečným a kvalifikovaným argumentem, jímž je duch článku provázán.

Po seriózním přístupu Svobodného slova k nepříliš populárním otázkám amnestie a zamýšlené omluvy Němcům lze jen věřit v momentální indispozici redakce... A zároveň i v to, že českoslovenští socialisté, kteří si v listopadových dnech získali prostřednictvím balkónu Melantrichu čestné a snad i zasloužené body, nehodlají prostřednictvím svého listu usilovat o rozšíření svých řad hraním na pokleslou notu lidem, kteří si zmíněnou velmi komplikovanou problematiku zredukovali - stejně jako autor poznámky - na několik hrůzostrašně interpretovaných zpráv černé kroniky.

(idl)

PKUTSK. Koncem roku 1989 zaregistrovalo ministerstvo vnitra na území irkutské oblasti kolem 2.000 narkomanů. Údaje o počtu narkomanů jsou v SSSR tajné. (VIA-SIS)

CHASKOVO. Více než tisíc bulharských Turků je již dva měsíce bez střechy nad hlavou. Po návratu z návštěvy Turecka našli svá obydlí srovnaná se zemí a nyní žijí v igelitových stanech vlastní výroby. Turecká víza těchto občanů byla platná tři měsíce, proto je neuspokojivé vysvětlení předsedy MNV, že domy byly zbourány poté, co se jejich majitelé z Bulharska odstěhovali. Dosavadní stížnosti adresované vládě a Národnímu shromáždění zůstaly bez odpovědi. Na manifestaci v jihobulharském městě Chaskovo dne 18.2. se takto postižení bulharští občané obrátili k celé Evropě s žádostí o pomoc. (VIA)

VARŠAVA. O registraci u varšavského vojvodského soudu usiluje Nezávislý odborový svaz vojáků z povolání se sídlem v Gdaňsku. Vojáci jsou přesvědčeni, že mají plné právo vytvořit vlastní odborový svaz, protože podle čl.84 polské ústavy mají všichni občané právo sdružovat se v odb.svazech a podle čl.67 ústavy mají všichni občané stejná práva. Právní předpisy, které vojákům nedovolují zakládat odborové svazy, jsou v rozporu s Ústavou Polské republiky. (VIA-SIS)

VARŠAVA. "Solidarita bojující" obvinila vládu T.Mazowieckého ze spikleneckv s komunisty a ze snahy udržet pod záminkou reformu komunistickou ideologii. Toto obvinění přečetl zástupce "SB" na demonstraci 20.2. v centru Varšavy, uspořádané "SB" a "Solidaritou 80". K demonstraci se připojily i další organizace. Ve svém prohlášení "SB" dále požaduje uspořádání svobodných demokratických voleb do parlamentu a propuštění všech komunistů z ved. funkcí. Předseda "Solidarity 80" Sewerin Jaworski přednesl požadavek svobodných voleb a odstoupení gen.Jaruzelského. Podle jeho názoru nejsou změny v Polsku, stejně jako v SSSR, dosud nezvratné. Zároveň obvinil Lecha Walesu ze snahy

o vytvoření diktatury (VIA-SIS)

Člen přípravného výboru Čs.sekce Mezinárodní společnosti pro lidská práva (IGFM) Jiří Wolf žádá všechny občany, kteří v březnu roku 1981 prošli v NVÚ Valdice 3.oddělením v době, kdy tady zemřel Rom Julius Zubko, o informace nebo svědectví týkající se jeho záhadné sebevraždy. Žádá propuštění vězně rovněž o poskytnutí informací o jakékoli jiné "sebevraždě" v jiných NVÚ. V souvislosti s připravovanou výstavou o vězeňské subkultuře prosí o zaslání nebo zapůjčení rukodělných prací, (zapalovače, karty, vyhazovací nože, pasífská práce atd.). Adresa: Jiří Wolf, Na Topolce 5, 140 00 Praha 4-Nusle.

ZLÍN. OF Zlín podalo dne 19.2. Generální prokuratura ČSR trestní oznámení na JUDr.Jaroslava Kaláče, pracovníka JZD AK Slušovice, který na schůzi zaměstnanců družstva 16.února prohlásil, že Stanislav Devátý (bývalý mluvčí Charty 77 a přední obhájce lidských práv v ČSSR) je "konfident StB". Představitelé OF Zlín se domnívají, že takové prohlášení před širokou veřejností naplňuje skutkovou podstatu trestného činu pomluvy a má za účel, jako už několikrát, zdiskreditovat S.Devátého před veřejností, a tím poškodit i jméno Občanského fóra. (VIA)

OSTRAVA. Rada KC OF Ostravy vydala dne 19.února prohlášení, v němž odsuzuje iniciativy usilující o autonomii Moravy. Rada se domnívá, že tato hnutí pouze vytvářejí nové rozpory a komplikují politický vývoj ve státě. V prohlášení se dále uvádí, že cesta ke zrovnoprávnění nespočívá ve vytváření nových správních center a v rozmnožování správního byrokratického aparátu, neboť takový přístup vyvolává stále nové lokální požadavky. (VIA)

PRAHA. 19.2.1990 zorganizovalo OV OF Prahy 2 v sále TJ Praga v Praze 2 veřejnou diskusi na téma připravovaného volebního zákona. Přítomní laici i odborníci se ke stávajícímu návrhu vyjadřovali značně kriticky, zejména k problému nezávislých kandidátů a k omezené možnosti volby osobností. Přes

loajalitu k OF se však cítí podvedeni tím, že o problému nebyla vedena polemika ve sdělovacích prostředcích. Proto se postavili za požadavek, aby především v televizi byl dán prostor také kritikům navrženého volebního zákona, který je zřejmě natolik kontroverzní, že by měl být pozměněn nebo doplněn o klauzuli prozatímnosti. (zpráva OV OF Prahy 2, 13 podpisů)

OF UČŇOVSKÉHO ŠKOLSTVÍ dopisem upozornilo prezidenta republiky, vládu ČSSR a FS na současnou kritickou situaci v učňovském školství. Provoz, a tedy financování učilišť, je pro zřizovatele (podniky,družstva) silně ztrátové, někteří z nich již svá učiliště omezují, zabírají jim dosud propůjčované výukové či ubytovací prostory, snižují počet učebních míst a někdy svá učiliště v rámci vlastní reorganizace ruší. Jejich krátkozraké lokální zájmy se již projevují v potížích s rozmisťováním žáků, kteří letos studium na učilištích končí. OF proto navrhuje: 1. pojetí učňovského školství jako rovnocenné součásti čs. výchovně-vzdělávací soustavy; 2. ekonomickou nezávislost na výsledku hospodaření zřizovatele; 3. respektovat nutnost, aby všem zájemcům bylo zajištěno právo na odborné, technické a všeobecné vzdělání v souladu s Všeobecnou deklarací lidských práv; 4. vyřešení otázky financování učňovského školství a žádá do té doby pozastavit projednávání všech zákonů, které s tím souvisejí; bez vyřešení tohoto problému nelze školský zákon a další zákony související novelizovat a schvalovat (zákon daňový a odvodový, zákon o podniku, o družstevnictví, živnostenský zákon atd.);

5. sjednocení pracovně-právního a mzdového zařazení všech ped.pracovníků učňovského školství a jejich začlenění pod státní orgán. OF je přesvědčeno, že učňovské školství zasahuje do činnosti všech resortů v ČSSR, a vzniklé problémy nemůže proto vyřešit pouze MŠMT ČSR, ale zřejmě Federální vláda. (Ze setkání mluvčích OF uč.školství ČSR za účasti zástupců 524 učilišť ČSR. Za správnost Marcel Winter, tisk.mluvčí KC OF uč.školství ČSR)

TEPLICE-MĚSTO BEZ DĚTÍ
 Teplické matky se obrátily na prezidenta ČSSR a předsedu vlády s naléhavou prosbou o pomoc při péči o životní prostředí v Severočeském kraji. Ve svém dopise uvádějí, že jejich děti jsou neustále ohroženy inverzí, která pro ně znamená při cestě do školy, jestli či škola šátek přes obličej a pobyt v místnostech s utěsněnými okny. Lesy v Krušných horách jsou naprosto zdevastovány, ženy mají problémy s těhotenstvím a děti se často rodí s vrozenou vývojovou vadou. V okresech Chomutov, Most, Teplice a Ústí n.Labem je vysoká kojenecká úmrtnost, muži se průměrně dožívají pouhých 65 let. Ženy proto žádají od státu, který desetiletí ůžil z přírodního bohatství kraje až do jeho totální zdevastace, alespoň zajištění zdraví dětí a program důsledného odstranění znečišťujících zdrojů v SČ kraji. Navrhují: 1. zřízení stálého sídla MZP v pánevní oblasti; 2. důsledné dodržování regulačních opatření po vyhlášení kritického stavu tak, že předškolní a školou povinné děti nebudou vycházet ven, tj. ani do školních zařízení; matkám, které vzhledem k věku dětí musejí takto zůstat doma, bude hrazena mzda v plné výši; 3. přednostní zásobování zdravotně nezávadnými potravinami, ovocem a zeleninou a bezplatný přiděl vitamínů z lékáren; 4. prodloužení dovolených pro rodiny s dětmi, fin.úlevy na rodinné rekreace, přednostní umísťování dětí do táborů mimo kraj i v zahraničí, včetně zvláštních fin.dotací. Dále ženy uvádějí, že SČ kraj zásoboval 20 let

celý stát energií, nyní potřebuje pomoc státu formou fin.příspěvku k zakoupení nákladných zařízení k zlepšení ovzduší. Pokud se jejich dopis nesetká s odezvou, rozhodly se matky k jednodenní akci "Město bez dětí", kdy nepošlou své děti do předškolních a škol.zařízení. (10 podpisů)

PRO ZDRAVÍ EVROPY - protestní akci pořádá v týdnu 5.-9.3. Ekologická společnost, Děti Země, Pražské matky, České děti a skupina výtvarníků. 7.3. sraz dětí i rodičů s obrázky na téma: Chceme dýchat zdravý vzduch; Co se mi ve městě nelíbí; V jakém městě chci žít. Sraz v 16:00 před budovou ČKD na Můstku, průvod bude pokračovat na Staroměstské náměstí, kde se v 16:30 uskuteční výstava. Slovem provede malíř Zdeněk Miler. Další program: 5.3. ozonosféra-freony, spraye; 6.3. energie-jak dál?; 7.3. ovzduší; 8.3. odpady; 9.3. škodliviny v potravinách. Sraz vždy v 16:00 před budovou ČKD. 12.3. Lucerna 19:00 - Koncert za přežití (Pší vojáci, Echt, Bed Beef Hat aid.)

* PRAHA. Maďarská kultura v Praze pořádá dne 1.března 1990 ve 14.00 hod. ve svých prostorách v Rytířské ul.č.25-27 diskusi s maďarským bohemistou a disidentem György Vargou o politice a kultuře.

PRAHA. "V IS č.47 jsme si přečetly zprávu týkající se mateřské školky v Radotíně," napsalo nám osm učitelek 1., 2. a 3.MtŠ Radotín. "Pisatelky této zprávy zcela opomněly podotknout, že které školky jsou - v Radotíně je jich pět. Pro upřesnění: jedná se o 2.MtŠ.

Nehodláme rozebírat situaci na zmíněné škole, k tomu nejsme kompetentní, ale jedná se u nás o naše obvodní inspektorky M.Sedláčkovou a J.Jarošovou. Dosvých funkcí byly vybrány jako nejlepší z nás a to nejen pro svou vysokou odbornost, ale i pro morální kvality. Jejich jednání bylo a je vždy přímé, čestné a bez postranních úmyslů. Nemůžeme proto věřit, že řešení na 2.MtŠ záměrně zdržují či vedou nekorektně." (Za 8 učitelek J.Stárková a J.Samcová)

PRAHA. Pracovnice polikliniky OÚNZ Praha 6, sdružení Pražských matek a ředitelka základní školy U dělnického cvičiště 1100 v Praze 6 se obrátily na dopravní správu ministerstva vnitra, Dopravní inspektorát MS VB, Národní výbor hl.m.Prahy a ONV Praha 6 s dopisem, v němž žádají zajištění bezpečnosti pro děti. Mluví v něm o křižovatkách ulic Pionýrů a Meziškolské v Praze 6, kde stojí škola. Na křižovatkách došlo k mnoha vážným úrazům, naposledy tam 14.února t.r. zahynula dvanáctiletá školačka. "Máme se my matky střídat na křižovatkách, řídit dopravu a hlídat bezpečnost dětí?", ptají se odesilatelky dopisu. Žádají, aby byla na kritickém přechodu okamžitě umístěna hlídka. Veřejné bezpečnosti, a navrhuji další opatření - omezení rychlosti vozidel v ulici Pionýrů směrem do centra, výrazné označení přechodů a nebezpečných míst, tabuli, která by výslovně upozorňovala na časté smrtelné úrazy dětí, častější namátkové kontroly rychlosti a důsledné postihy při jejím překročení.

Malá revue pro umění a kritiku

paternoster

OTEVŘENĚ K VOLBÁM

Několik občanských iniciativ zaslalo prezidentu Havlovi otevřený dopis, v němž vyjadřují své znepokojení nad návrhem nového volebního zákona. Vadí jim zejména absence účinné kontroly jednání u kulatého stolu celým spektrem politických sil a zároveň vyjadřují nespokojenost s dosaženými výsledky. Návrh "neposkytuje dostatečný prostor výrazným osobnostem, možnost kandidatury nezávislých je velmi problematická. Zákon však diskriminuje také menší a nově vznikající politické strany a naopak neodůvodněně zvýhodňuje strany etablované, sdružené v Národní frontě." Pisatelé poukazují na snížení významu občanské iniciativy a na pouze formální možnost vyjádřit podporu konkrétnímu kandidátovi. Upozorňují na inspiraci autorů návrhu volebním systémem první republiky, dnes již překonaným.

Další část dopisu se týká nedostatků většinového systému, zvláště v souvislosti s federativním charakterem republiky a existencí národnostních menšin. Jako výhodná modifikace je zde prezentován systém irského nebo švýcarského typu, tedy poměrné zastoupení s výraznými možnostmi individuálních preferencí. Za nejvýhodnější

považují signatáři dopisu takovou kombinaci, "kdy jedna sněmovna, Federální shromáždění, s výhodou Sněmovna lidu, by byla volena podle zásad poměrného zastoupení, zatímco poslanci druhé sněmovny by byli voleni většinovým systémem v jednomandátových obvodech." Spojily by se tak přednosti obou hlavních volebních systémů při výrazné eliminaci jejich nevýhod.

V závěrečném odstavci zaznívá varování před pocitem manipulace technokraty stranických aparátů a inženýry lidských duší. Takový pocit by mohli mít lidé, kteří by považovali návrh zákona za vnucený a neosobní, bez možnosti se k němu vyslovit. Účelem dopisu je upozornit na nutnost odpovědného projednání návrhu volebního zákona, "aby skepse a nevěra ve vlastní možnosti neotrávily vědomí lidí na samém prahu svobody."

Signatáři: pražský výbor Hnutí za občanskou svobodu
Nezávislé mírové sdružení
Radikální strana
Levá alternativa
Čs.anarchistické sdružení

INZERÁT

**NTS ihned vymění ofsetový stroj
zn.GESTETNER 329 (Rex Rotary
1605), formát 320 x 385 I - servis
v ČSSR zajištěn - za ofset ADAST
ROMAYOR 314 nebo podobný.**

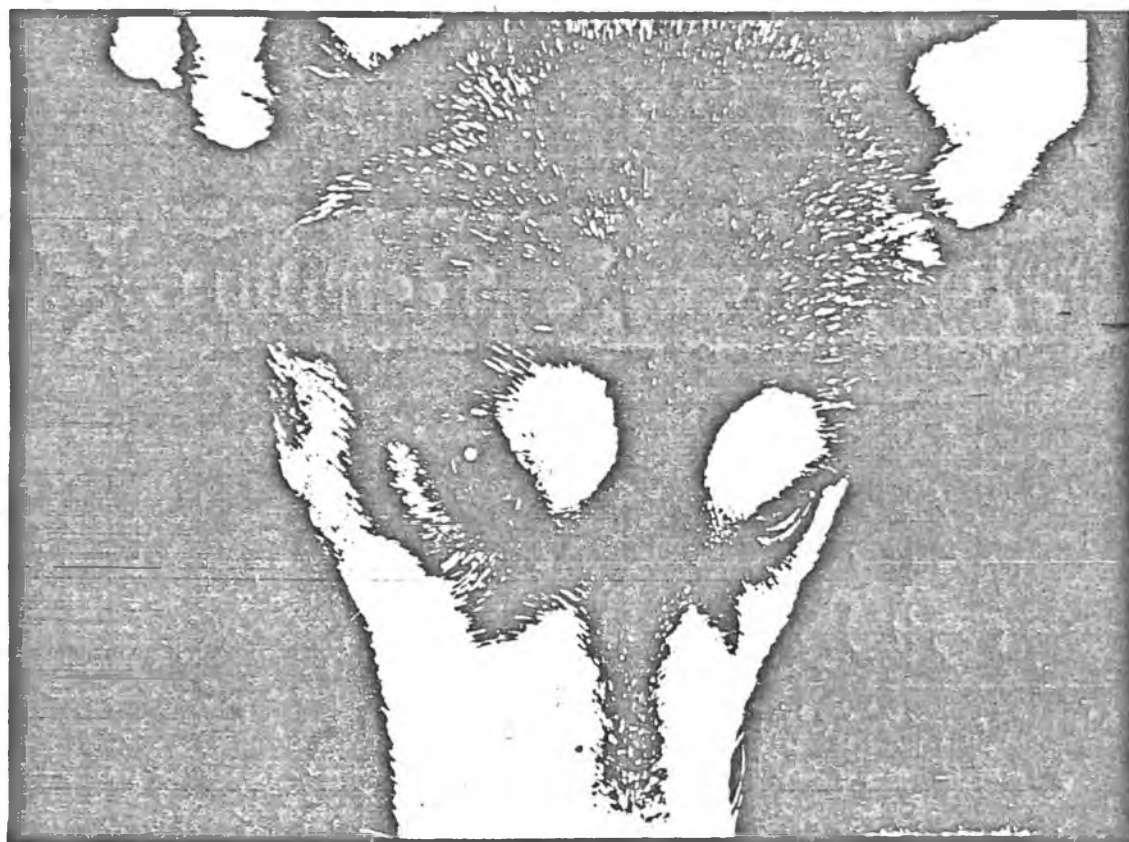
Třináct čísel v podzemí - čtrnácté si můžete koupit bez rizika.

REVOLVER REVUE, literárně-společenský magazín, vstupuje do šestého roku své existence. Jestliže až dosud představoval pro většinu zájemců těžko sehnatelný unikát, nyní má možnost seznámit se s jeho produkcí širší čtenářská obec. Záměr redaktorů zůstává nezměněn: představit abonentům zajímavé a nekonvenční autory domácí literární scény a zároveň jejich dílo zasadit do kontextu obdobných směrů v zahraničí. I nadále bude RR preferovat osobnosti, které sice ne vždy stojí v centru zájmu velkých nakladatelských domů, ale které aktuálností svého námětu či silou a opravdovostí výpovědi častokrát zastíňují světově uznávané hvězdy literárního nebe.

V připravovaném čísle 14 najdete např.: povídky Petra Placáka, Víta Křemličky, H.P.Lovecrafta, Marina Sorescu a Anne Philipsové; verše Pavla Řezníčka, Jürgena Fuchse a Rafaela Wojaczka; rozhovor s Jacquesem Rupnikem a mnoho dalšího.

Objednávky posílejte na adresu: Nezávislé tiskové středisko, nakladatelství a vydavatelství, Bolzanova 7, Praha 1.

LIDSKY NEJEN K LIDEM

13.20 ČSOP Ochrana fauny vede evidenci ztracených a
nalezených psů, spravuje útulek v Praze 5-Klukovicích.

**Organizace pracuje bez jakékoli
státní dotace -**

krmení, výstavba útulku, doprava a léčení zvířat je
hrazeno pouze z členských příspěvků a darů přátel
zvířat. Považujete-li činnost této organizace za prospěšnou,

můžete přispět

bud' přímou nebo finanční pomocí.

Adresa: Ochrana fauny - 13.20 ČSOP, Spálená 55, Praha 1,
tel.20 16 86,

číslo účtu u Čs.státní spořitelny Praha 1 je

705349-018.

NAVRÁTILA SE K TOBĚ, LIDĚ, VLÁDA VĚCÍ TVÝCH?

V pražských ulicích se minulý měsíc objevily letáky s nápisem Nuclearpeace. Nemá to být nový název pro období, které nastalo po vybombardování Hirošimy a Nagasaki. Říká si tak skupina, která vidí v jaderné energetice jedinou rozumnou možnost, jak zabránit dalšímu ničení země tepelnými elektrárnami. Podobný názor zastává snad většina občanů i veřejných činitelů. Samolepky Greenpeace s umřelí hlavou a jednoduchými hesly slouží dětem jako módní doplňky, ale vystoupení této skupiny jsou všeobecně považována za hysterická. Bývalý ministr energetiky Pinc v televizi prohlásil, že uvítá jakoukoli diskusi o stavbě elektrárny Temelín, pokud bude vedena odborníky. Ministerský předseda Čalfa pozval rakouské odpůrce Temelína do severních Čech. Situace je tam opravdu katastrofální, v některých oblastech se rodí až 10% dětí s vrozenými vadami. Jak k tomu došlo? Byly elektrárny, které se na současném stavu významně podílejí, postaveny podle nějakého ďábelského plánu? Domnívám se spíše, že je tam umístili odborníci, kteří v tom viděli jedinou rozumnou možnost, jak zajistit výrobu elektřiny. Není sporu o tom, že se jim to podařilo.

I dnes jsou lidé připraveni přenechat starosti o svou budoucnost odborníkům. Jakým odborníkům? Bojím se, že těm, kteří mluví o jaderné energii se stejným nadšením, s jakým byla stokorunová bankovka v roce 1961 vyzdobena obrázkem kouřících komínů. Ekologové jsou zaskočeni kampaní Greenpeace a námitkou: "A čím chcete svítit?". Slyší ji kupodivu od lidí, kteří by jim sami měli nabídnout hned několik odpovědí, od energetiků. Ti se ptají, čím svítit, ale cítí se povolání k tomu, aby rozhodovali, jaký způsob získávání energie má společnost zvolit. Lidové noviny nastoupily "trnitou cestu k odpovědné diskusi" (název série článků začínající letošním 8. číslem) příspěvkem tří mladých odborníků - absolventů jaderné fakulty ČVUT. Nechci zpochybňovat dobrý úmysl Lidových novin, čekám jen, až uvedou diskusi o problémech narkomanie názory tří mladých majitelů plantáží koky z Kolumbie. Myslím, že uslyšíme zcela přesvědčivé důkazy o tom, že jejich podnikání je zatím jedinou cestou, jak zbavit zemi hladu a bídy. Argumenty našich tří mladých odborníků nemají k přesvědčivosti daleko. Podle nich například katastrofa v Černobylu nebyla selháním jaderné energetiky, ale krachem sovětského společenského systému. Podle stejné logiky zřejmě nebyla katastrofa raketoplánu Challenger selháním gumového těsnění, ale selháním amerického imperialismu. Jejich okouzlení technikou připomíná romány J. Verna, stejně jako úroveň naší techniky připomíná doby dávno minulé.

Kdo má tedy rozhodnout o dalším osudu Temelína? Veřejné mínění, které si ve všech státech světa s výjimkou Číny, Francie a SSSR vynutilo zásadní přehodnocení nebo zastavení jaderných programů? Lidé se zdráhají

k problému vyjadřovat, říkají, že o tom velmi málo vědí. Kde se také měli něco dozvědět, když byly poznatky z této oblasti po celá desetiletí utajovány, překrucovány a veřejnosti byly dostupné většinou v podobě brožurek psaných nadšenými jadernými techniky? Dnešní svobodný tisk v této tradici pokračuje. Útoky na diletantství Greenpeace jsou vedeny ve stejném duchu, v jakém se vloni sdělovací prostředky postavily po bok policejních psů v pražské Stromovce proti demonstrantům, kteří díky svému diletantství nechápali potřeby městské dopravy, nebo proti odpůrcům Gabčíkova, kteří ignorovali závěry komise expertů. Objevují se výroky typu: "A ještě něco - radioaktivita se dávno neudává v hodnotách nanocurie, ale BQ-BECQUEREL" (Práce 14.2.1990). Hlubokou moudrost tohoto argumentu pochopí každý, kdo se do levé ruky praští dvouliberním kladivem a do pravé KILOGRAMOVÝM. Není třeba dále rozpitvávat to, že se jednotka nanocurie dosud běžně používá po celém světě a že zkratkou jednotky radioaktivity v systému SI je Bq, ne BQ.

U Rudého práva a Práce nepřekvapuje, že se i v oblasti techniky rozhodly nadále žít v 50. letech. Musíme počítat i s tím, že síly spojené se starým režimem budou zneužívat katastrofálních následků své práce k obhajobě vlastních skupinových zájmů. Proč ale komentuje Lidová demokracie (21.2.) prohlášení předsedy Čs. komise pro atomovou energii o činnosti Greenpeace tendenčním titulkem "Nezodpovědná akce?" Ve stejném čísle přináší zprávu o nehodě v elektrárně y Greifswaldu v NDR. Nebylo by zodpovědné se alespoň zmínit o tom, že tamní reaktory jsou z plzeňské Škodovky? Na rozdíl od většiny zemí provozujících jaderné elektrárny nemá u nás odborník prakticky žádnou možnost, jak si utvořit na věc vlastní názor. Následující údaje se dozvídá v evropských zemích každý gramotný občan z populárního tisku:

- Použití jaderné palivo je mimořádně nebezpečný odpad. Radioaktivita je tak vysoká, že po dobu 1.000.000 (1 milionu) let může ohrozit život na Zemi. Během prvních několika let vytváří tolik tepla, že je není možné definitivně uložit. Obsahuje navíc látky jako plutonium, které patří mezi nejsilnější známé jedy. Problém odstraňování tohoto odpadu není uspokojivě vyřešen.

- V elektrárně vzniká navíc každý rok několik stovek metrů krychlových pevného radioaktivního odpadu, který je nutno dlouhodobě skladovat. Podobný problém představuje i vyřazený reaktor po 20-30 letech plánovaného provozu.

- Během bezporuchového provozu vypouští elektrárna trvale velmi malé množství tekutých a plyných radioaktivních odpadů. Nebyl prokázán vztah mezi větším výskytem leukémie u dětí žijících v okolí atomových elektráren a radioaktivitou. Všeobecně se ale předpokládá,

že neexistuje práh účinku, tedy ani neškodná dávka radioaktivity.

- Lehkododní reaktory, používané ve většině elektráren, byly původně vyvinuty v 50. letech k pohonu jaderných ponorek. V 70. letech byla předpokládána jedna velmi vážná havárie lehkododního reaktoru za 1.000.000 let provozu. Po nehodě v Harrisburgu v roce 1979 převládá názor, že pravděpodobnost je sice malá, ne však zanedbatelná, a v USA nebyla od té doby zahájena stavba žádného reaktoru tohoto typu.

- Pokud bude v USA, NSR a Velké Británii pokračovat program jaderné energetiky, uvažuje se o reaktorech zcela jiného typu, o výkonu asi 10x menším, než mají ml reaktory v Temelíně. Vývoj by mohl být ukončen během 10 let.

- Komise západoněmeckého ministerstva životního prostředí odhadla náklady úprav, které by zvýšily bezpečnost čs. reaktorů v elektrárně Nord v Greifswaldu na úroveň přijatelnou v NSR na 2 miliardy DM:

I reportáž ČST o neuvěřitelně nedbalé stavbě nového skladu pevného odpadu u Mochovců naznačuje, že v Československu nejsou problémy menší než třeba v USA, pravděpodobně je tomu naopak. Proč nebyla dosud veřejnost úplně a srozumitelně informována o haváriích, které vyřadily elektrárnu A1 v Jaslovských Bohunicích z provozu? Co se tam děje nyní? Došlo v roce 1989 k nehodám, při nichž byly z Bohunic zamoženy řeky, půda, vzduch? Kde má být skladováno použité palivo? Kudy má být dopravováno? Pokud nebudou tyto a další otázky předmětem skutečné diskuse, nemá nikdo právo rozhodnout o zahájení provozu Temelína.

A čím tedy svltit? Protože nám energetici odmítají nabídnout alternativu, pokusme se o to sami.

- Podle západních zkušeností je možné uhradit 30% spotřeby zvyšováním účinnosti procesů vyžadujících energii. U nás může být rezerva vzhledem k současnému plýtvání v průmyslu ještě větší. Vyžaduje to ovšem přestavbu ekonomiky a především legislativní a administrativní změny.

Zdá se ale, že ani naši nově nastolení zákonodárci nejsou na tento úkol připraveni. Zprávy ze zasedání Výboru pro životní prostředí Sněmovny lidu 20.2. mluví o nejasnostech a zmatcích a o projevu ministra energetiky Šůvy obhajující jaderné elektrárny. Z tohoto zmatku se ozývá volání po zákonu o životním prostředí. Dokud se ekologické uvažování neprojeví ve všech právních normách, bude mít takový zákon na životní prostředí asi stejný vliv jako zákon o lásce a pravdě na vztahy mezi lidmi.

Vraťme se raději k technice:

- Existují technologie spalování uhlí, které jsou zhruba dvakrát účinnější a podstatně méně zatěžují ovzduší než u nás používané elektrárny.

- Obnovitelné zdroje mohou teoreticky v celosvětovém měřítku trvale poskytovat 24 miliard kW (24 TW), současná spotřeba je 10 TW, z obnovitelných zdrojů 2 TW. U nás přicházejí v úvahu biologické odpady, větrná a geotermální energie, malé vodní elektrárny, přímo využitá sluneční energie a dřevo. Pokud si říkáte "středověk", není to pravda. Tento zdroj je využíván již od pravěku. V Kalifornii je celkový výkon elektráren vytápěných dřevem 500 MW (jedna čtvrtina nyní plánovaného výkonu Temelína). V několika evropských zemích se rozvíjí program energetických lesů. Kolik tun pilin u nás hníje na skládkách? Kolik je na našich řekách chátrajících jezů?

- Dalším zdrojem jsou odpady. V USA i Velké Británii nahrazuje skládkový plyn statisíce tun uhlí. O situaci na skládce pražského odpadu informovala nedávno Čs. televize.

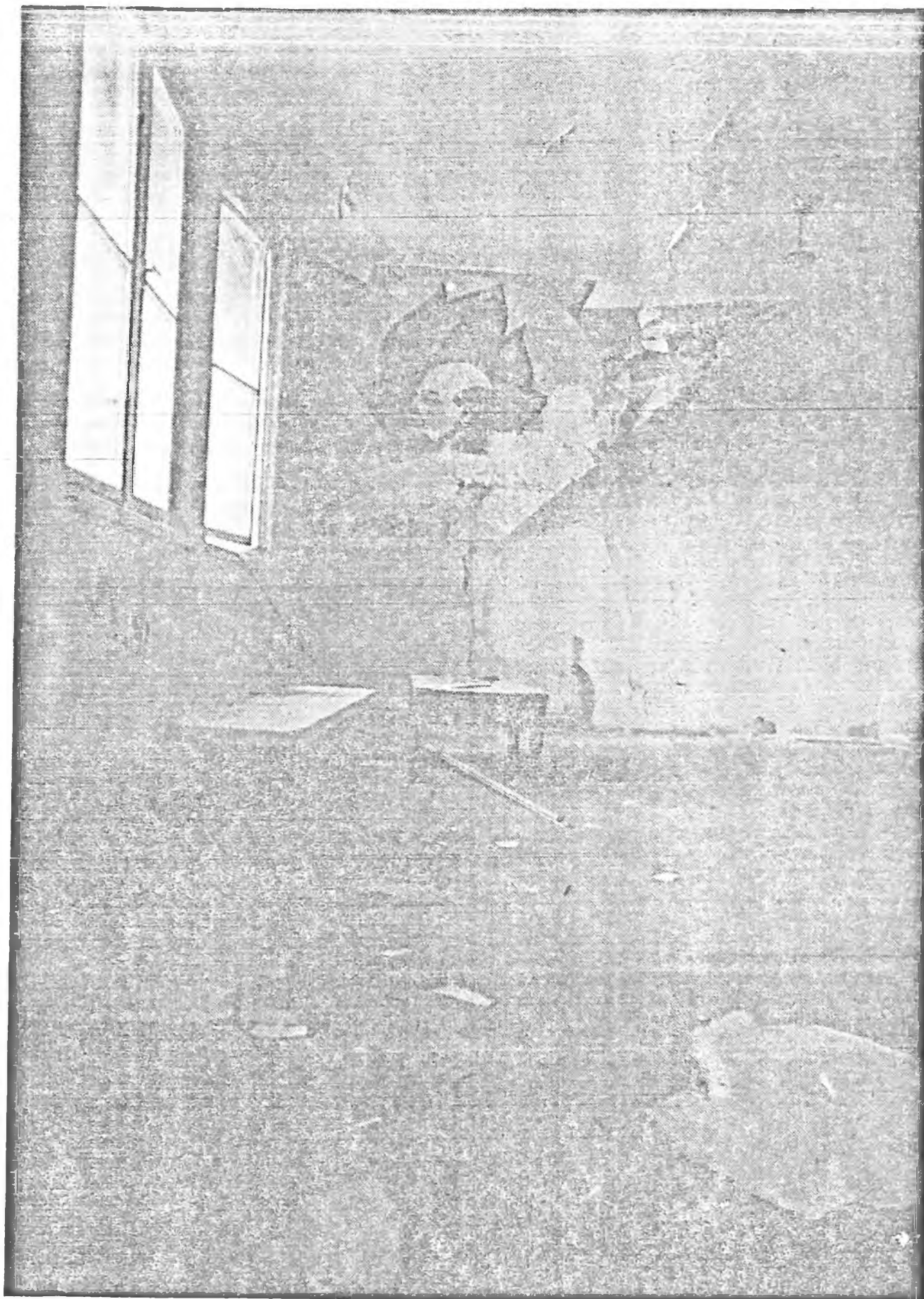
Jaký je u nás teoretický potenciál těchto zdrojů? Jsou to energetici soustředění na gigantické projekty vůbec schopni posoudit a zveřejnit? Kolik se u nás věnuje prostředků na rozvoj alternativních zdrojů ve srovnání s náklady na jadernou energetiku? Která vládní instituce bude podporovat soukromou iniciativu v této oblasti?

Elektrárny využívající alternativní zdroje mají obvykle výkon v rozpětí 10 kW-10 MW. Decentralizace a demonopolizace je považována za nezbytný předpoklad ozdravení hospodářství. Proč to neplatí v energetice? Když opouštíme snahu o soběstačnost za každou cenu v jiných oblastech, proč ne právě zde? Bez zásadních ekonomických změn může další příliv energie dále rozšířit močál neefektivnosti. Pokud budeme navíc zanedbávat maličkosti s pocitem, že malé plýtvání se ve velkém ztratí, můžeme se opravdu dočkat toho, že se Čechy stanou neobyvatelnou "křivoatkou evropských myšlenek". Myslím, že dnes naše společnost není schopna přijmout rozhodnutí, které bude mít milion let trvající následky.

Letáky Nuclearpeace byly doplněny ekologickou mapkou. Zbývá u nás jen několik ostrovů s uspokojivým životním prostředím. Jeden z největších je ve středním Povltaví. Mapa už neukazovala, že uprostřed této oázy stojí Temelín. Věřím, že není daleko doba, kdy si všichni uvědomíme, že tato krajina je naším největším bohatstvím a Temelín zbouráme se stejným nadšením, s jakým naši předkové stavěli Národní divadlo.

Antonín Hradílek

RESPEKT

M I L O V I C E š k o l a T . G . M .

Jan Jindra (agentura RADOST)

ZELENÝ TELEFON V MILOVICÍCH

"Zelený telefon" vznikl z iniciativy studentů přírodovědecké fakulty UK, katedry ochrany životního prostředí. Telefonicky zodpovídáme dotazy týkající se našeho životního prostředí a nově vzniklých ochranných iniciativ. Nedávno jsme otiskli výzvu, v níž žádáme o zprávy, které se týkají znečišťování životního prostředí sovětskými vojsky. Všechna zjištění konzultujeme s odbornými organizacemi, které danou problematiku řeší. Na naši výzvu reagoval i pan Žáček, majitel chaty v blízkosti Milovic, a zprostředkoval nám setkání s místními obyvateli. Protože jde o oblast s vysokým znečištěním podzemních vod, požádali jsme odborníky Stavební geologie Praha, dr. Řepu a dr. Švomu, aby se naši návštěvy u místní posádky sovětských vojsk zúčastnili.

Již při vjezdu do Milovic si nemůžeme nevšimnout mnoha komínů, chrličů do ovzduší černý dým. Na střešnici těsně v sousedství vesnice právě probíhají ostré střelby a přímo ve vsi potkáváme kolonu obměňných transportérů. Zastavujeme před domem pana Petráše, který v Milovicích žije dlouhá léta a slíbil nám ukázat nejohroženější místa. Hned nás upozorňuje na několik kotlen s velmi nízkou účinností spalování. Komíny u převážně většiny kotlen a výtopen, kterých je v okolí Milovic asi 70, jsou vysoké jen 20-30 metrů a nejsou vybaveny odlučovači. Vzhledem k malé výšce komínů se zplodiny (především oxid siřičitý a poléťavý prach) akumulují v Milovické kotlině. Připočteme-li k tomu velice čilý provoz těžké techniky a nákladních vozů, nelze se vůbec divit, že je koncentrace škodlivin v ovzduší pětikrát vyšší, než připouští naše norma.

Posádka sovětských vojsk v prostoru Milovic je největší na území ČSSR a lze ji srovnat s menším městem. Proto nás zajímá, jak se likviduje odpad, a vydáváme se do oblasti, kam se vyváží. Skutečnost předčila naše očekávání. Stojíme na hraně obrovského kráteru, vyhloubeného asi před osmi lety těžbou písku. Na místě, kde kdysi rostl březový les, je nyní asi tříhektarová jáma, která se postupně zaváží převážně komunálním odpadem ze sovětské posádky. Na několika místech objevujeme vraky automobilů, pneumatiky, a zjistili jsme i stopy po vypouštění olejů. Podle slov pana Petráše jsou v blízkém okolí podobné skládky ještě dvě. Zde se k nám přidávají dva příslušníci naší armády (jeden v uniformě, druhý v civilu), kteří, jak postupně zjišťujeme, se prohlídky účastní jako pozorovatelé.

Od kráteru hrůzy přejíždíme ke starému a již jen sporadicky využívanému cvičnému prostoru chemických vojsk. Cestou jsme si v lese všimli několika průseků, určených pro přesun tanků, ale také spousty menších i větších hromad různých odpadků, hlíny, štěrku, kamení a betonu. Sama cesta je v katastrofálním stavu, s množstvím děr a výmolů.

Přijíždíme k nevelkému cvičnému prostoru s nápisem

"Chimičeskij gorodok". Leží tu na trávě bez jakéhokoli zabezpečení několik desítek barelů s benzínem a olejem. Mnohé z nich jsou již úplně prorezivělé a jejich obsah vytéká přímo do půdy. Protože podloží oblasti v okolí Milovic tvoří písky, pod kterými jsou turonské pískovce a prachovce, je propustnost velmi vysoká. Hydrogeologický průzkum a sanaci podzemních vod v této oblasti (soutoková oblast Labe-Jizera) provádí již od roku 1974 Stavební geologie Praha (SG). Tyto práce byly objednány v souvislosti s ohrožením kvality podzemních vod káranské větve pražského vodovodu. Dnes má Stavební geologie na tomto území 390 vrtů a několik sanačních stanic. V civilním území přilehlém k vojenskému prostoru se podařilo zlikvidovat znečištění podzemních vod ropnou látkou ve fázi (tzn. ropné látky plovoucí na hladině), ovšem koncentrace rozpuštěných ropných uhlovodíků převyšuje přirozené antropogenní pozadí v jiných oblastech o jeden až tři řády. Přístup čerpacích osádek SG do vnitřního vojenského prostoru umožnily sovětské orgány až roku 1982 a do některých ohnisek znečištění teprve v říjnu 1989! Je nutné uvést, že ani dnes není přístup k některým vrtům bez komplikací a v řadě případů proto není sanace vůbec možná. A právě v těchto vrtech dosahovala vrstva ropné látky na hladině podzemní vody místy až 100 cm! Podle slov dr. Švomy ze SG bude sanace podzemních vod, i když se odstraní příčiny znečištění, trvat nejméně 10 let. Čím dříve tedy začnou sanační práce, tím lépe.

Vracíme se zpět do Milovic, kde se máme setkat s představiteli místního Občanského fóra. Nyní se i na vlastní uši přesvědčujeme o neúnosném náporu hluku, jemuž jsou místní obyvatelé vystaveni a který mají na svědomí startující stíhačky z nedalekého, asi 1 km vzdáleného letiště. Hladina hluku v Milovicích sedmkrát překračuje nejvyšší přípustnou hodnotu, stanovenou čs. hygienickou normou. Mluvíci OF pan Kubeš nám sděluje, že sovětská posádka platí Okresnímu národnímu výboru v Mladé Boleslavi za znečišťování životního prostředí 100.000 Kčs ročně a z této částky připadá na Milovice pouze 7.000 Kčs. Protože stav životního prostředí v okolí Milovic je opravdu kritický, vydalo místní OF prohlášení, v němž žádá sestavení vládní komise. Tato komise by měla stanovit výši škod zaviněných pobytem sovětských vojsk a způsob úhrady nebo nápravy. Do odchodu sovětských jednotek žádají občané Milovic alespoň vyloučení automobilové dopravy ze středu obce a omezení letů. Jednání s velením sovětských vojsk už začala, ale zatím nepřinesla uspokojivé výsledky.

Vracíme se zpět do Prahy a spolu s 1.200 obyvateli Milovic - a určitě nejen s nimi - věříme, že se naléhavá situace co nejdříve změní.

Tomáš Růžicka

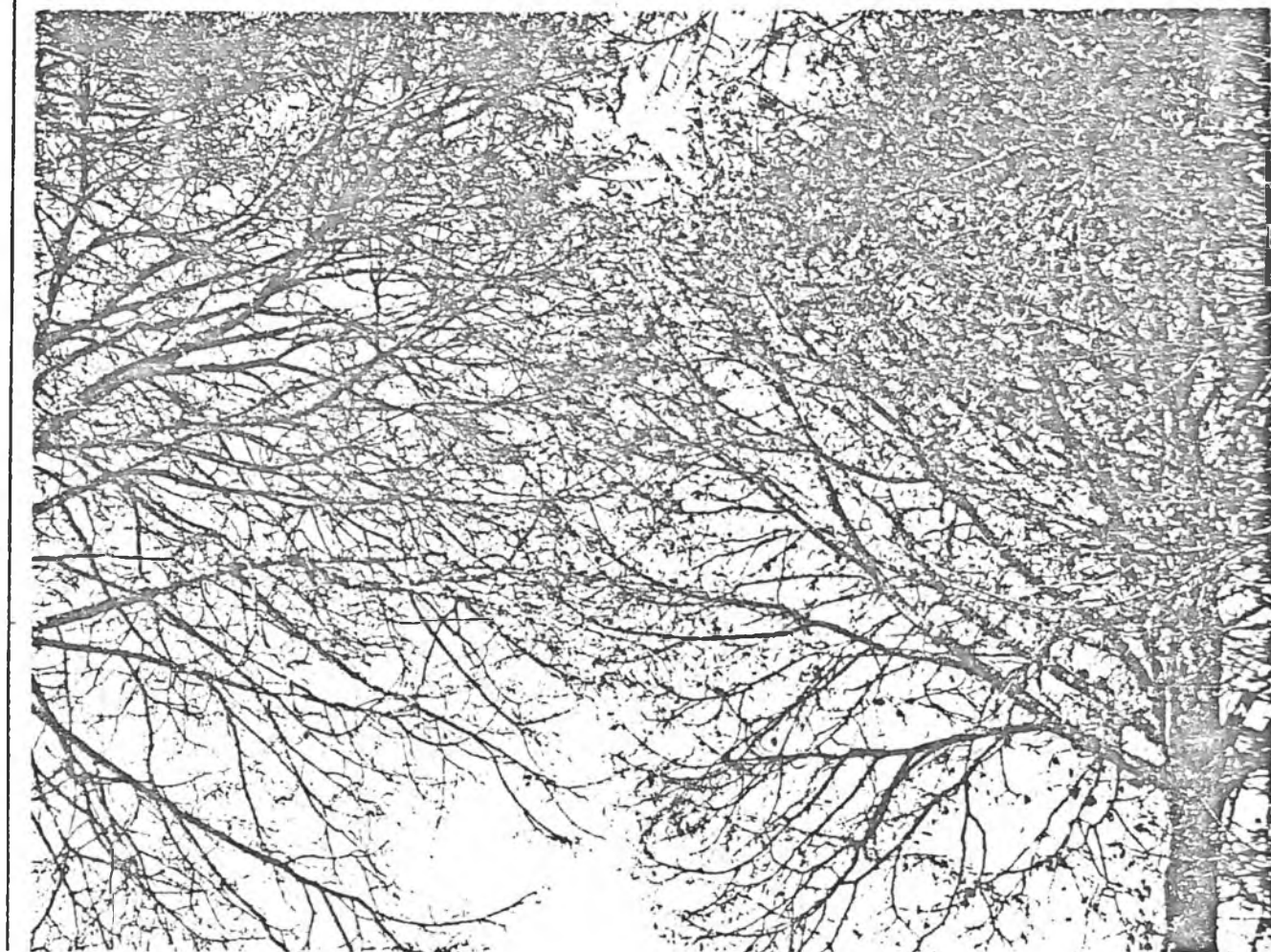
STROMOVKA - PROBLÉM (I) MORÁLNÍ

O základním komunikačním systému (ZKS) a zvláště o té jeho části, která prochází tunelem Stromovkou, toho bylo už napsáno dost. Dost na to, aby bylo zcela jasné, jak bylo pro pražské životní prostředí vražedně vybudovat Severojižní magistrálu projíždějící Václavským náměstím a plánovat Východozápadní magistrálu hrozící zahubit jeden z nejcennějších pražských parků (dvojnásobně zákonem chráněný) a přivádějící desítky tisíc automobilů několik set metrů od Pražského hradu. Máme nyní už jen velice málo času na vybranou, zda chceme města pro lidi nebo města pro lidi v autech. Hrozbou AIDS je dnes zděšen kdekdo; reálná šance, že se v poměrně krátké době udusíme zplodinami své vlastní omezenosti, však kupodivu znepokojuje podstatně méně lidí. Přitom lék proti tomuhle zlu je dosažitelný - pražskou kotlinu vyhlásit oblastí s drasticky minimalizovaným automobilovým provozem (a taky samozřejmě s vytápěním na bázi plynu, případně elektřiny).

Věříme, že v nejbližší době skutečně nezávislá skupina expertů zcela zásadně přehodnotí celý ZKS, především z hlediska jeho ekologických dopadů, z hlediska obyvatelnosti města. Pak bude nutno velice rychle investovat, projektovat a stavět. A tady se ukazuje druhá

rovina celého problému. ZKS a zvláště tunel ve Stromovce byl po dlouhá léta prestižní stavbou režimu, v poslední době přímo šéfa pražských komunistů. To se projevovalo s logikou vlastní i jiným podobným stavbám - gigantománií, plýtváním investicemi a potíráním odlišných názorů všemi dostupnými prostředky: cenzurou, zásahy uniformované i neuniformované policie, zarýkáním a mlácením. Těžko si představit, že o tomhle všem nevěděli lidé, kteří tuto stavbu prosazovali - lidé z NVP, investoři, projektanti a další. Připomeňme si, že tohle vše se odehrávalo na pozadí vzrušené atmosféry let 1988 a 1989. Víme také, že prokazatelně přinejmenším jeden ze zásahů (cenzurní v televizi) provedl MV KSČ na přímou objednávku jednoho z projektantů. Jak již bylo řečeno, bude třeba urychleně vyřešit problém automobilismu v Praze, bude třeba rychle investovat, projektovat a stavět. Ponecháme-li zcela stranou profesionální rovinu problému, nelze si nepoložit otázku: mají z morálního hlediska právo se ZKS dále zabývat ti lidé, o nichž byla řeč o několik řádek výše, lidé, jimž nevadilo a dokonce v řadě případů patrně vyhovovalo, že jejich práce je prosazována represemi proti všem, kteří mají odlišný názor na řešení daného problému? Otázku nechť si zodpoví každý sám - a především ti, jichž se týká.

Ivan Plíčka

"SLOUŽÍM ZDRAVÍ LIDU"...ale jak?

Zanedbanost československého zdravotnictví je zřejmá a nejvíc na ni poukazují lékaři sami: dožadují se (nepochybně právem) lepších budov a vybavení zdravotnických zařízení, dostatku léků - a také ocenění své práce. Není divu. Lékař totiž nemá jen poslání. Má také žaludek, materiální potřeby a touhu po uplatnění - jako každý z nás.

Zdravotnickou problematiku známe většinou jen jako pacienti. Zkusme se podívat, jak ji vidí lékaři.

MUDr. J. Votoček z nezávislé vyšetřovací komise zdravotníků upozorňuje otevřeným dopisem ministra zdravotnictví mj. na dvě vážné nesnáze. "Nemocnicím chybějí pracovníci všech profesí," píše. "Na mnoha místech se setkáváme s tím, že ředitel nemůže potřebné pracovníky zaplatit. Místo aby přidal tzv. nižšímu zdravotnímu personálu - pomocnicím, dámám při výdeji stravy či uklízečkám (a že by v nemocnicích mělo být čisto, o tom se mnou snad nikdo nebude polemizovat) jeden, dva nebo tři tisíce korun, raději objedná tzv. dodavatelský úklid. Na úklid v nemocnicích se specializovaly přidružené výroby několika JZD. Nemocnice jim, alespoň u nás, platí za jednu uklízečku až 9.000 Kčs. Mohou, protože to nejde z mzdového fondu, ale z nějakého jiného. Snad z fondu pro investice, co já o tom jako lékař vím. Výsledek je nasnadě. Z 9.000 Kčs, které nemocnice platí za jednu pracovní sílu, může JZD těmto pracovnícům vyplácet až 5.000 Kčs. Pokud se tento systém nezmění, nedivte se, pane ministře, že sestra u lůžka, odborně školená síla s maturitou, která má v průměru kolem 2.800 Kčs měsíčně, prostě ze zdravotnictví odejde a půjde od JZD dělat uklízečku za zhruba dvojnásobek své původní mzdy."

Druhý problém se týká lékařské pohotovosti - za tu je ve všední den příplatek 9 Kčs, v sobotu a v neděli 13 Kčs. "Požadují, aby permanentní pohotovost lékaře k okamžité kvalifikované činnosti byla chápána jako každá jiná pracovní doba a aby byla honorována jako přesčasová práce v kterémkoliv jiném hospodářském odvětví. ... Lékařská pohotovostní služba již dávno přestala být situací, kdy lékař v noci spí a je přivolán pouze při nenadálých, život ohrožujících stavech. Po celou dobu služby musí lékař sledovat stav všech nemocných na oddělení, okamžitě reagovat na jejich aktuální potřeby a změnu stavu, musí být připraven okamžitě kvalifikovaně zasáhnout, je plně odpovědný za stav všech svých nemocných... což potvrzují precedentní rozsudky. ... Laik si běžně představuje, že lékař, který odsloužil svou pohotovostní službu, jde domů a dorůžova se vyspí. Opak je pravdou. I lékař, který strávil na operačním sále celou noc, nastupuje ráno na sál znovu podle operačního programu. Nechtěl bych být v kůži nemocného operovaného lékařem, který celou noc nespál."

Situace, blížící se hororu, lze najít i při obecnějším pohledu na zdravotnictví. "Společensví neobyčejně

nekolegiálních spolupracovníků, pomluvy, donašečství, nepřímá korupce, rodinné podniky a pokusy o zakládání dynastií, ale i odborný marasmus. Degradace osobní integrity lékaře. Houština metodických pokynů a nařízení. Tento systém spolu s arogantním způsobem jednání vytvořil po roce 1969 atmosféru strachu, věčného zajišťování před možnou nepříjemností a alibismu. Kolegialita lékařů vymizela. Medicina sama se pomalu vytrácela. Chyťte podporovaná propaganda proti pořouchlým intelektuálům - v tomto případě lékařům - degradovala společenskou prestiž našeho povolání na minimum," píše kolektiv patnácti gynekologů a porodníků z kliniky fakultní nemocnice na Bulovce. Smutný pohled, že? Lékaři pokračují: "A co naše nemocnice? Nevypadá to jinak než jinde. Jsme stejně odborně i morálně zdeformovaní. Bojíme se o svá místa, máme rádi svou práci a nechceme skončit v propadlišti odborného odstavení. Chceme operovat, léčit. Chceme ale také chodit rádi do práce. Chceme pracovat, jak nejlépe umíme, a ne se obklopovat soubory alibistických vyšetření, volat na všechno maximální počet konsilií a přitom se snažit každý vážnější rizikový případ dostat co nejrychleji pod širší štít nadřazeného pracoviště." Autoři dopisu nacházejí viníky také uvnitř lékařského cechu: "Soudruh Baláš se svého času chlubil, že jako děkan dokázal zajistit 40% míst pro přijímané z dělnických a rolnických rodin, dalších 20% bylo rezervováno pro studenty z "vysoce angažovaných rodin" a pro ostatní zbývalo jen 40%. Při tehdejšímu zájmu o medicínu to znamenalo soubor nejvyšších příjmovců. Při tomto systému přijímacího řízení nutně muselo složení absolventů reprezentovat kritéria svého výběru jak odborně, tak morálně. Privilegovaní absolventi byli zařazováni na místa na klinikách. Měříkem nebyl prospěch a zájem, ale činnost v SSM, KSČ nebo "silné zázemí". Zvláště zajímavé byly děti z prominentních rodin, které necítily nutnost zatěžovat si svědomí členstvím v KSČ. Proč - stačí tatínek. Oblečení, auta, dovolené ve svobodném světě, každoroční devizové přísliby, uhlazená cesta studiem bez zbytečného zdržování se častými návštěvami školy, a po promoci teplé místo na klinice, nejráději na interní aspiranturu."

Co k tomu dodat? Zanedbaností se nevyznačuje jen zdravotnictví, ale většina oblastí našeho života. Komunistická strana, která za to nese lví podíl viny i odpovědnosti, omílá ústy Rudého práva klišé o vlastních zásluhách a o tom, jak jsou dnes poctiví komunisté diskriminováni. Z dalších stran slyšíme stesky, že se sice změnila vláda, ale na pracovištích téměř nic - nebo jde o změny nepodstatné, popř. málo demokratické. Mám dojem, že mnohdy jako bychom nevěřili nebo nechtěli vidět, že záleží na nás samotných. A přitom sám fakt, že o věcech můžeme veřejně mluvit, je jedním ze základních předpokladů k tomu, abychom je mohli zlepšit.

Petruska Šustrová

Petr Rožický (agentura RADOST)

PETICE TĚCH ODSOUZENÝCH, KTEŘÍ V NVÚ VALDICE BYLI TÝRÁNI, I TĚCH, KTEŘÍ TOHO BYLI SVĚDKY, A TĚCH, KTEŘÍ S TÍM, CO SE DĚLO, NEMOHOU SOUHLASIT

My, odsouzení valdického NVÚ, jsme sjednotili své názory a přesvědčení v této petici, která se tak stává naší jednotnou vůlí. Její požadavky považujeme za konečné, neměnné, a proto za nimi stojíme až do jejich spravedlivého naplnění.

Jsme přesvědčeni, že v tomto ústavu byly a budou dlouhodobé tresty odnětí svobody. Tresty, které se budou vykonávat na lidech nezřídka starých a psychicky neudolných. Na lidech uvyklých pobytům v NVÚ, smíšených s tím, že již nikdy nebudou schopni normálního života na svobodě. Mnozí z nás k takovým lidem již dnes patří.

Proč taková jsou? Celý náš národ dodnes ví, že v uplynulých 40 letech se nepostupovalo vždy podle zákona a spravedlnost a pravda se stále více vytrácely. Celá desetiletí trvajících donucovacích otročké práce bez jakýchkoli práv a právní ochrany, které platily pouze pro nepočtené vyvolené, vyšinulo vězně tak, že ztratili intelekt, morální zábrany, sebedůvěru a sebeúctu. Jejich osudem byli a jsou příslušníci SNV, jejich dozorcí. Toto výkonné rameno spravedlnosti se ve zdejší NVÚ stalo za celá

desetiletí neomezené vlády nad bytím či nebytím odsouzených zločineckým rodinným klanem. Velikášstvím, sadismem a cynismem ovládaní dozorcí se po odsouzených letech stali generalitou ústavu a nezřídka i členy hlavní správy SNV. Po jejich boku a podle jejich příkladu vyrůstali v tomto ústavu jejich následovníci, ponejvíce jejich příbuzní a známí.

Imy jsme občany tohoto státu. Doufáme tedy, že i nás, naše zdraví, naši lidskou důstojnost a naše životy bude chránit zákon. Věříme, že budou takové zákony i orgány bdící nad jejich dodržováním. Věříme ale i tomu, že klany vězeňských dozorců v tomto ústavu dokáží tyto zákony obejít.

Jak se tedy bránit? Dozorcí jsou brutálně zvyklí, byli k ní vychováni svými předchůdci a kolegy. Tento kádř dozorců je tedy nezpůsobilý výkonu povolání v SNV.

Proto žádáme, nenalézající jiného řešení:

1. aby dozorem strážní a provozní služby (režimem) byla pověřena ČSLA, zejména ti, kteří vykonávají náhradní vojenskou službu, a to z důvodů zabránění vzniku profesionální deformace, jak se to stalo v případech SNV.

2. aby výchovu pedagogickou, sociální, psychologickou

funkci a činnost v zájmu penologie vykonávali civilisté, podléhající kontrole ministerstva spravedlnosti ČSR a oficiálním kontrolním nadřízeným orgánům vlády ČSR.

3. aby chod věznice a její provoz řídil civilní ředitel a jemu podléhající zástupci pro úseky týlu, výroby, zdravotnictví, údržby, pracovního nasazování odsouzených a všechny další funkce potřebné pro provoz věznice, včetně činitelů uvedených v bodě 2.

4. aby pro přístě mohla být odsouzenými volena odborná komise z řad odsouzených, která by se výrazně mohla vyjadřovat k individuálním i hromadným problémům odsouzených, a tak pomáhala k plynulému a klidnému chodu věznice a průběhu výkonu trestu odsouzených.

5. aby provádění těchto změn bylo započato do 15 dnů od data této petice a dokončeno úplným odchodem příslušníků SNV do 3 měsíců od tohoto data. Považujeme tyto lhůty za dostatečné pro nástup, zapracování nových orgánů ve věznici a v tomto jsme připraveni jim býti maximálně nápomocni. Bude-li rozhodnuto v náš neprospekch a nebudou-li ve stanovené lhůtě přítomni příslušníci ČSLA pro nahrazování příslušníků SNV, a to v dostatečném počtu (nejméně 2 příslušníci ČSLA na každém oddělení), zahajujeme protestní hladovku.

Snažíme se neklást ultimativní neřešitelné požadavky. Valdičtí vězni si však dokázali přefezávat achillovy šlachy, tepny na ruku i nohou, polykat železa, probodávat se noži

a přivozovat si slepou jen proto, aby alespoň na pár dnů či týdnů byli odvezeni z dosahu zdejší pyranie. Dne 22.1.1990 nám byl čten dálnopis s výzvou náčelníka hlavní správy SNV, aby odsouzení dále žili v podmínkách téměř stejných jako v minulosti. Změny, které byly učiněny, jsou jen nepodstatným ulehčením života ve zdejší NVÚ.

Mnoho odsouzených na základě amnestie odešlo na svobodu, mnoho jich však zůstalo. V zájmu toho, aby se časy už nikdy nevrátily, budeme hladovět. Hlad, ať už je jakýkoli, je ničím proti tomu, co by chtěli tito dozorci vrátit. Odmítáme zde žít s těmi, kteří jsou horší než my sami, s těmi, kteří nás ponižovali a šikanovali.

Chceme pracovat a žít pro spravedlivé lidi a demokratickou, svobodnou a humánní společnost. Pomozte nám jménem utrpení, mrzáků fyzických i duševních, kteří tu jsou, i jménem těch, kteří zde zemřeli. Pomozte nám, kteří jsme ještě schopni normálního života.

Já, odsouzený Truhlář Luboš, který jsem na žádost spoluodsouzených a po poradě se členy KVVV tuto petici vypracoval, ručím svojí osobou a trestní odpovědností za to, že v této petici není nic nazváno nepravým jménem.

Valdice dne 24.ledna 1990
(zkráceno)

Jan Mihalíček (agentura RADOST)

Pane redaktorko!

Po přečtení Vašeho článku "Co ti vězňové chtějí?" jsme se rozhodli, že Vám napíšeme, neboť článek vzbudil značný ohlas mezi odsouzenými na našem pracovišti. Jsme rádi, že se našel někdo, kdo se bez zaujetí a objektivně zabývá otázkou, která byla více než 20 let opomíjena, ne-li přímo tabu.

Odsouzení mají k Vám a k Vaším kolegům důvěru a jsme přesvědčeni, že ani do budoucna tomu nebude jinak. My sami budeme dělat vše pro to, abyste se nikdy nemuseli v redakci stydět za to, že jste se nás zastali a informovali veřejnost o poměrech ve věznicích a konkrétně o NVÚ Valdice. Víme však také, že se i mezi námi najdou jedinci, kteří budou výjimkou a zklamou, ale podle chování jednotlivce nelze posuzovat celý kolektiv, tak jako nelze podle názorů a chování skupiny obyvatel státu posuzovat celou společnost. Věříme však, že těchto jedinců bude minimum.

Jako důkaz za projevenou důvěru jsme se proto na našem pracovišti rozhodli zaslat na konto vašeho tiskového střediska finanční částku 1.000 Kčs. Není to mnoho, ale ani naše pracoviště není velké.

Ještě jednou Vám a celé redakci děkujeme a přejeme mnoho úspěchů v další práci i v osobním životě.

Za pracoviště KARBORUNDUM člen KV VF

ods. Radek Prchal
NVÚ Valdice u Jičína
4.1.1990

Vážení!

Dovolujeme si reagovat na článek "Nebezpečný hazard s důvěrou" (IS č. 47). Vaše kritika Občanského fóra je značně podivná. Připadá nám, jako by ji psal napůl žák základní školy a napůl redaktor Rudého práva. Jak můžeme vyčítat Občanskému fóru, že jeho představitelé přecházejí do státních funkcí? To by měli komunisté ještě další měsíce (nebo roky) vést naši zemi ke stále hlubší krizi? Myslíte, že je dost času na započtení skutečných

reform? Že by komunisté z vlasní vůle dovedli naši zemi ke svobodným volbám? Podle tohoto článku by měl být snad i Václav Havel spíše v Občanském fóru než na Hradě. Každá funkce je přece především služba společnosti (zvláště v této době) a ne teplé místočko.

Proč také ta trpkost, že zrovna Vaše kritika nemá okamžitý účinek?

Tyto řádky končíme upřímným přáním, aby se Vám dařilo pomáhat dobré věci!

S pozdravem

Ivana a Jan Rabinčíkovi, Praha 7

Vážená redakce,

na venkově tvoří orgány OV KSČ, ONV, MNV, ředitelé podniků a škol jednu mafii, která drží pohromadě a brání každou pěst pudy proti demokratizačním přeměnám. Jsou to z 90% lidé průměrných a podprůměrných schopností, kteří se dostali do čela na vlně normalizace v r. 1969 až 1970 a taky ji aktivně prováděli. Nyní proti místním OF v maximální míře využívají stanovisko KC OF vyjádřené nedávno panem Piňharem.

My, kteří jsme měli nasolik charakter, že jsme nevstoupili do KSČ a neprováděli normalizaci, máme teď nadále mít za vedoucí lidi, kteří nás dvacet let zastražovali a umlčovali? Jak všichni víme, kdo nebyl v KSČ, nemohl prakticky zastávat žádnou vedoucí funkci, i kdyby byl sebepracovitější a génius.

Většina lidí na venkově je pasivní a má nechuť (i strach) k jakékoliv činnosti. Aktivisté OF začínají být unaveni a znechuceni, protože zákony a předpisy nepřicházejí ani po několika týdnech za atraktivními akcemi. Viz otevření hranic - ale zůstávají drážděné ploty a pohraniční pásmo. Dále např. rušení stanice Svobodná Evropa v pásmu 25m rušičkou na Pálavě. Zaslal jsem již stížnost na ministerstvo vnitra. Bylo mi odpovězeno, že věc bude prošetřena. Přesto rušení pokračuje dále.

Ing. Ant. Cupal (Břeclav)

Timothy Garton ASH POLSKÁ REVOLUCE

(Polish Revolution-Solidarity)

T.G. Ash je vynikající britský publicista a historik. Svou knihu zasvětil historii šestnáctiměsíčního výbuchu svobody v Polsku na počátku 80. let. Z angličtiny přeložil dr. Antonín Hradilek. Ostatní práce T.G. Ashe o střední Evropě vyšly souborně v knize Uses of Adversity.

PAVEL ŘEZNÍČEK KRÁTER RESNIK A JINÉ BÁSNĚ

Vydáním, které chystáme na první čtvrtletí roku 1990, se poezie Pavla Řezníčka dostává poprvé mimo okruh čtenářů samizdatu a exkluzivních zahraničních surrealistických časopisů.

PROHLÁŠENÍ CHARTY 77 K UDÁLOSTEM 25.ÚNORA 1948

Rok 1948 se stal významným z hlediska historie lidských a občanských práv. V tomto roce Valné shromáždění Organizace spojených národů přijímá důležitý dokument, Všeobecnou deklaraci lidských práv, dokument, který se stává ideálem i reálnou nadějí pro milióny lidí na celém světě, šanci pro důstojnější život člověka ve svobodě a pravdě.

Je paradoxem, že právě rok 1948 pro občany Československa znamená začátek čtyřicetiletého systematického potlačování a porušování lidských práv a občanských svobod navzdory skutečnosti, že československý stát se formálně hlásí k tomuto dokumentu.

Po únorovém násilném puči 1948 si Komunistická strana Československa uzurpuje veškerou moc, rozhoduje a ovládá všechny oblasti politického, hospodářského a kulturního života československé společnosti. "Základní lidské a občanské práva platí však pouze na papíře. Tisíce lidí, kteří sdílejí jiný názor než vládnoucí strana, čeká perzekuce, pronásledování, vězení, pracovní tábory a popravy. Celá společnost se dostává na dlouhá léta do vleklé společenské krize. Totalitní stát a jeho ideologie znamená přímý útok na integritu člověka i národa.

Dnes, po čtyřiceti letech, kdy stojíme na prahu svobodného a demokratického vývoje, kdy se snažíme o bilancování vývoje v oblasti politiky, hospodářství a kultury za uplynulé období vlády jedné strany, vystupují před námi o to zřetelněji hodnoty, bez kterých nelze budovat žádnou prosperující společnost.

Bez svobody a pravdy není myslitelný žádný pokrok

společnosti. Společnost založená na lži a násilí musí nutně ztroskotat. Dějiny ukázaly, že systém, který šlape po základních lidských právech, který rozkládá samotnou duši národa i člověka, který ničí po staletí nabyté kulturní hodnoty, nemůže prosperovat ani v oblasti ekonomiky, vědy a techniky.

Škody a omyly v oblasti ekonomiky lze dříve či později napravit. Avšak náprava mravní devastace společnosti či jednotlivce a obnova občanské morálky trvá mnohem déle a stojí mnohem víc námahy a energie.

Revoluce, která začala u nás po 17. listopadu 1989, byla sice vskutku nenásilná, ale přesto byla svoboda a demokracie vykoupena utrpením a zničením existence tisíců a tisíců známých i neznámých občanů za totalitního režimu.

Dnes nám musí jít o to říkat s pravdou za každou cenu, aby řešení naší situace nebylo polovičaté, ale odvážné a úplné. Musí nám jít o to, aby v Československu vyrostla generace nezatížená totalitním myšlením a systémem, generace lidí, pro které svoboda a demokracie bude znamenat víc než jen prosperující ekonomiku, materiální blahobyt a vysokou životní úroveň, generace, pro kterou demokracie a svoboda bude nevyhnutelnou samozřejmostí, které se neztřepe za žádnou cenu.

24.2.1990

Miroslav Lehký, Jan Ruml, Miroslav Tyl,
mluvčí Charty 77

Diskusní příspěvek O. Rambouska na ustavujícím sjezdu Konfederace politických vězňů Československa, navazující na činnost bývalého K-231 z roku 1968

Chci promluvit ke dvěma aktuálním problémům: za prvé navrhuji zvolenému vedení Konfederace, aby vzalo pod ochranu vězeňský hřbitov v Dáblicích jako památné místo symbolického posledního odpočinku obětí protikomunistického odboje. Přes invokativy Rudého práva dnes již není pochyb, že zde jsou pohřbeni zemřelí a někteří popravení z 50. let.

Za druhé: po více než jedenadvaceti letech jsem se vrátil do této podivuhodné země, která bývala i mým domovem, a po pravdě řečeno se nestačím jistým věcem divit. Něžná revoluce skončila a zdá se, že všichni jsou spokojeni - lid prožívá euforii svobody, estébáci si mnohou ruce, že je nikdo nebijí, neženou do kriminálů a nakonec - třeba se to pro ně obrátí k lepšímu...

A v tomto porevolučním a předvolebním kvasu radí panu ministrovi vnitra polepšení estébáci, kteří mě po letech ještě stále nazývají špiónem a sám pan ministr vnitra se ptá bývalého vězně, který za posledních 40 let ani na vteřinu nezakolísal, zda je rehabilitován.

Paragraf 1 nejménějšího trestního zákona z roku 1920 zhruba říká: Kdo se spolčí s cizí mocností (a všimněme si, že není řečeno, zda s přátelskou či nepřátelskou) za účelem porušení celistvosti republiky, odtržení její části či zničení suverenity, je vinen velezradou. Sazba: pouhých osm let! Uvádím to proto, že druhý nejvyšší ústavní činitel v této zemi je garantem velezrádného moskevského protokolu. Právě minulý týden poslal do Jižní Afriky propuštěnému Mandelovi telegram, ve kterém je mimo jiné řečeno: "S nesmírnou radostí jsem přivítal

zprávu o Vašem propuštění. Obdivuji Vaši morální sílu, duševní i fyzickou odolnost - zdravím ve Vás velkého bojovníka za svobodu a spravedlnost, za lepší budoucnost nejen vašeho lidu, ale celého lidstva." Proto se chci otázat: Je tady mezi námi někdo, kdo dostal po propuštění podobný telegram?

Tento pán je také symbolem všech uklidněných, pomýlených, prohlédnutých a zreformovaných estébáků, bachařů a důstojníků armády za posledních 20 let. Musíme se zeptat: Kde sloužili tito pomýlení a prohlédnutí v letech padesátých? Protože má-li vůbec kdo oprávnění hlásit se k nekompromisní obraně a ochraně demokracie a svobody, jsme to přece my, kteří jsme se, vyzbrojení jen vírou v pravdu a spravedlnost, postavili této kruté, nelidské, dobře zorganizované a dokonale vyzbrojené zločinné čeládce.

A zatímco oni dnes po celoživotní dřině pobírají zaslouženou vysokou penzi, mull s odsezenými dvanácti, patnácti lety, žijící po desetiletí pod zákonem a v bezradě, živoří s minimálním důchodem.

A to budiž prvořadým úkolem Konfederace: jako členové výboru na obranu spravedlivě stíhaných - neboť bychom se museli stydět, že jsme proti tomuto zlořádu nevystupovali - kategoricky žádáme, aby náš lví podíl v tomto dlouhém a tvrdém zápasu o znovudobytí svobody a demokracie byl uznán a oceněn.

(Praha, Sjezdový palác PKO 18.2.1990)

BYLA NÁS ARMÁDA VĚZŇŮ

Rozhovor s členem sdružení Konfederace politických vězňů Československa panem Čeňkem Sovákem.

- Pane Sováku, za co jste byl v padesátých letech odsouzen a vězněn?

V roce 1949 proběhla vlna zatýkání na všech cizích zastupitelstvích v Československu, a protože jsem byl asi půl roku zaměstnán na kanadském velvyslanectví, byl jsem zatčen a odsouzen jako špión. Dostal jsem doživotí a ve vězení jsem si odpykal jedenáct let. Po propuštění jsem pracoval jako pomocný dělník. V roce 1968 jsem pak byl krátkou dobu zaměstnán v rozhlasu, odkud jsem byl po srpnových událostech vyhozen a pracoval jsem až do důchodu čtrnáct let jako topič.

- Podle jakého zákona jste byl odsouzen?

Podle zákona 231 na ochranu republiky, čili za protistátní činnost. Zákon měl spoustu dodatků, přitěžujících okolností, které většinou znamenaly trest smrti nebo doživotí. Docházelo k umělému vytváření nepřátel a diferenciaci vinných či nevinných není vůbec důležitá. Z hlediska těch, kteří opravdu něco dělali, to nebyla protistátní činnost, ale aktivita proti zvlášť určité skupiny lidí, která si osvojovala právo rozhodovat o osudu národa a tvrdými represemi postupovat vůči všem obyvatelům bez rozdílu. M.Horáková nebyla přece teroristka, ale byla popravena jen za svou politickou činnost. Kupodivu si podle zákona 231 popravila komunistická strana vlastními tzv.nezávislými soudci vlastní ústřední výbor. Tedy samotné střížce těchto likvidačních metod v čele se Slánským. Stalo se to přesně tak jako za francouzské revoluce, která sama požrala své děti. Slýchám o tom, že to prý bylo období studené války, ale ta probíhala, pokud vůbec probíhala, jen jako součást propagandy někde mimo vědomí normálního člověka.

- Kdo všechno byl těmito represemi postižen?

Každý totalitní režim likviduje své vymyšlené a uměle vytvořené nepřátele a má je velmi dobře vytipované. Jako první byla pod různými záminkami likvidována inteligence. Po ní přišli na řadu drobní zemědělci, a to jen proto, že chtěli mít své políčko, ale zde se uplatnil program kolektivizace. A tak to šlo dál. Lidé se ocitli v kriminálech a ani nevěděli proč. Represe se vždy týkala celých rodin. Blízcí příbuzní odsouzených byli obvykle vyhozeni ze zaměstnání a v mnohých případech dokonce doslovně vystěhováni na chodník. Staří a nemocní byli nasazováni třeba na stavby přehrad nebo tzv.mostu inteligence atp.

- Po zatčení přišlo vyšetřování, jak probíhalo?

Vyšetřovací metody byly takové, že jste se těšil na smrt a přál si, aby vás co nejdříve popravili. Mnozí lidé se

přiznávali k věcem, které nikdy nespáchali jen proto, aby to už měli za sebou. Sadismus vyšetřovatelů se nezastavil ani před ženami, které si odnášely stejné vysoké tresty jako muži. Prostě je připojili k nějaké tzv. skupině, kterou uměle vyrobili. V roce 1953 vydalo ministerstvo spravedlnosti knihu o spikleneckém centru v KSČ, kde se všichni z ÚV přiznávají, že byli agenti imperialismu a špióni. Obviňují sami sebe a prohlašují, že jejich trest je zasloužený. To samo už svědčí o vyšetřovacích metodách, které se používaly.

- Po vyšetřování jste byli postaveni před soud. Co se dělo tam?

V té době byl našim velkým vzorem Sovětský svaz, a to i v represích. Z formulací žalob bylo patrné kopírování předem připravených scénářů. Jejich jazyk byl útočnou a odpornou demagogií. Takto se chovali i prokurátoři a prakticky jste neměl odvolání. Obhájci většinou vůbec ani neviděli spisy. Konkrétně můj obhájce je spatřil poprvé tři čtvrti hodiny před začátkem procesu. Nakonec vám doporučili: "Přiznejte se ke všemu, bude to polehčující okolnost." Někdy byla, někdy ne, jak se soudci zamloulo. Soukromý advokát, který vás opravdu hájil, to nakonec odnesl také. Je nepopiratelné, že rozsudky byly vynášeny někde jinde a soudy byly jen hrůznou fraškou.

- Kteří lidé se konkrétně ocitli ve vězení?

Doba byla absurdní v tom, že se za zdmí věznic sešli snad úplně všichni, což nemá v historii obdoby. Ještě snad nikdo nepotlačoval úplně všechny. Potkali se tam vojáci, kteří prošli západní i východní frontou, hrdinové bitvy o Anglii, hrdinové od Dukly, jugoslávští partyzáni, hrdinové Sovětského svazu i řetři komunisté. Našimi spoluvězni se stali členové protektorátní vlády, Slovenského štátu a odsouzení podle velkého retribučního dekretu, kolaboranti nacistického režimu. Odsouzení byli i poslanci všech čtyř tehdejších politických stran i kompletní církevní hierarchie. Najednou se mezi námi ocitli i nepopravení komunisté z procesu v r.1952. Ve vězení se tak sešli odpůrci režimu i jeho vykonavatelé. Nejvíce jsem tehdy žasnul nad tím, že i přes to všechno zůstávali komunisté komunisty.

- Dají se vůbec zjistit přesné počty obětí komunistické zvlá?

Ne všechna čísla jsou zjistitelná, protože vždy nastane doba, kdy se dokumentace z nějakých příčin ztrácí. Konkrétní číslo popravených v prvních pěti letech komunistické vlády je 178. Zastřelených na útěku za hranice nebo z kriminálu, zahynuvších v dolech,

umučeních při výstřelu nebo ve vězení je asi 8.000. Nás zavražděných mužů i žen bylo kolem 100.000.

- Jaké byly poměry v tehdejších věznicích?

Věznice byly tenkrát tak přeplněny, že na celách o devíti čtverečních metrech nás bývalo ve vyšetřovací vazbě devět, ačkoliv se jednalo o cely pro jednoho. Přimo v nich byl i záchodový kýbl. Dnes jsou věznice přece jen lepší, v celách je aspoň tekoucí voda. V pevnosti Leopoldov nám přímo řekli, že jsme na likvidaci. Denní přiděl chleba obnášel 19 dkg a při trestních dávkách 9 dkg a šest lžic nějaké šličky. Za těchto podmínek se občas stalo, že nám některý bachař uložil "dajť si tri sto drepov". Na Borech chodili opilí bachaři po korekcích a šlehalí vězně dýtkami, až padnul, a pak mu močili do ran. Pamětníci nacistů vyprávěli, že Němci si dokázali vyrobit z uhlí jakési máslo. Jednou, když do Leopoldova přivezli vagón uhlí, muklové ho málem snědli. Ženy v kriminále také rodily děti. Když jsem jednou ležel po operaci na pankrácké věznici, viděl jsem přímo do křídla, kde byla vězeňská porodnice. Vozili tam děti, naskládané ve třech řadách na sobě, matkám ke kojení. Matky měly povolené vycházky a chodily s kojenci ven na vězenský dvůr. Slunce vždy dopadalo zrovna tam, kde stála pankrácká šibenice, na níž se pravidelně popravovalo. Ta novorozeňátka, první vězňové této republiky, tak byla doslova od svého narození kojena pod šibenicí. Tato skutečnost mi připadá hrůzná a zasluhuje si, aby vstoupila do historie.

- Došlo časem k nějakému zlepšení poměrů?

Jedna taková vlna mírného zlepšení poměrů v kriminálech proběhla po smrti Stalina a Gottwalda, kdy se všeobecně nevědělo, co bude dál. Před maďarskými událostmi v r.1956 došlo ke kuriózní situaci. Po lágrech jezdili pracovníci prokuratury a zjišťovali markantní případy, kterým se zjevně říkalo porušování socialistické zákonitosti, a to nejen ze strany prokurátorů a soudců, ale především ze strany vyšetřovatelů. To tzv. porušování socialistické zákonitosti byly vlastně středověké vyšetřovací metody a poměry v tehdejších kriminálech. Jezdili s alby fotografií nikoli zločinců, ale vyšetřovatelů, a vyslýchali jednotlivé vězně, jestli někoho nepoznávají. To ovšem brzy pominulo a poměry se zase přišťstily. Byla to první z nesmírně zajímavých vln, které jsme prožívali na vlastní kůži, aniž bychom do všech důsledků věděli, o co tady kráčí. Náš život byl rezonancí událostí venku, o kterých jsme my muklové měli jen okrajové tušení nebo velice neztetelné zprávy.

- Za jakých podmínek jste pracoval v uranových dolech?

Náš úkol byl za jednu směnu navrtat, odpálit a vyfiedrovat horninu. Pak posunout koleje a vodovodní potrubí. Měli jsme o 20% větší normu než civilové, a kdo ji neplnil, dostával méně jídla, žádné maso a tuky. Když mukl nesplnil denní normu, musel zůstat pod zemí dalších osm hodin navíc, tedy šestnáct hodin a někdy i čtyřicet. Na tzv. sledných se norma plnila velmi těžce. Neměli jsme skoro žádnou mechanizaci, jenom vrtačky. Hlušina se

odebírala takovými kopáčky a lopatami. Mnohdy se stávalo, že civilové, kteří pracovali na razbě a kterým jsme říkali zlatokopové, nám i ty minimální prostředky kradli. Většinou nás dávali na tzv. hřbitovy, kde to padalo a sesouvalo se, protože civilové kvůli rychlému postupu nedávali výdřevu. Roky jsme byli permanentně vystaveni radioaktivnímu záření. Spodní prádlo mělo i po vyprání dvojnásobné množství radioaktivity než připouští norma.

- Kdy jste byl propuštěn z vězení?

Většina z nás byla propuštěna v r.1960 na tzv. amnestii. Ona to ale v podstatě amnestie nebyla, protože šlo o podmíněčné propuštění. Všichni si nesli na bedrech deset let podmínky a to znamenalo, že by si při jakémkoliv vybočení ze zákona šli svůj trest odsedět. Kontinuita trestu pokračovala i na svobodě, protože se nikdo z nás nemohl zařadit do normálního života. Nesměli jsme dělat své původní povolání a nic, co by s tím souviselo. Všichni jsme se vraceli znovu do života, i když jsme to nečekali. Vraceli jsme se z určité jistoty do naprosté nejistoty. Jistota, na kterou jsme byli zvyklí, byla jistotou koncentráků, pevnostních zdí nebo kobek samovazby. Přežívali jsme jen tím, že jsme chovali naději na návrat do svobodného světa. Podmínky po propuštění jsme přijali s pokorou. Byla to pokora, k níž jsme byli dokopáni. Nepřicházeli jsme z věznic jako mstitelé. Když je člověk totálně na dně, nemá touhu po pomstě. Dva roky, které prožijete na samovazbě, v zosířených podmínkách temnice, vás vychovávají k určité moudrosti, ale život je přece jen příliš krásný, než aby si ho člověk sám zkracoval pocitem nenávisti. My jsme byli vězni svědomí těch, u nichž se dodnes nechce probudit.

- Jaká změna ve vašem postavení nastala rokem 1968?

Rok 68 nám poskytl naději, že se nějakým způsobem vrátíme do normálního života, že budeme žít zase jako lidé. Našlo se nás několik, kteří si řekli, že bychom se měli nějakým způsobem zorganizovat, abychom se mravně očistili. Šlo také o charitativní pomoc těm lidem, kteří se ocitli naprosto bez prostředků a s doslovně podlomeným zdravím. Po popravených a zemřelých zůstalo množství pozůstalých a ti žili na pokraji bída. Za ty roky je to strašlivá statistika. Koncem března 68 byl tedy založen Klub K-231, respektive jeho přípravný výbor. Časem začaly fungovat i rehabilitační soudy a jako první byli rehabilitováni komunisté.

- Co se dělo po srpnové okupaci?

Jedním z prvních požadavků Brežněva bylo zrušení K-231 a KAN. V roce 1970 byl rehabilitační zákon novelizován, a to zákonem č. 70/70. Původní rehabilitační soudy byly rozpuštěny a v některých případech následovaly posíly soudců. Ti, kteří byli rehabilitováni, museli vracet odškodné. Někdy už peníze třeba neměli, museli si je půjčovat a existují případy, že jim tuto částku strhávají z důchodu.

- O K-231 se dodnes příliš nevědělo...

K-231 vstoupilo do povědomí veřejnosti jako klub diverzantů, teroristů, špiónů a kontrarevolucionářů. Takhle nás v uplynulých dvaceti letech posuzovalo především Rudé právo, ostouzejíc tak samo sebe. Vytáhlo štvavý slovník padesátých let a zahájilo válku proti důchodcům a invalidům, kteří nechťeli nic jiného než slušnou a mravnou společnost a přihlásili se ke svému právu na život. Hanobili mrtvé, což je pro normálního člověka nepochopitelné, protože z těch, kteří ten klub zakládali, zůstala naživu necelá jedna třetina. Rudé právo tak porušilo nejen novinářskou, ale hlavně lidskou etiku. Ve svých článcích ventilují z té obrovské armády vězňů výroky tří

lidí o trhaní nohou a stahování kůže za živa. Když byli opravdovými novináři, tak jdou a zeptají se, proč jste to řekli? Dostali by třeba odpověď: drtili mi při výslechu varlata nebo: věšeli mě za nohy a bičovali nebo: pálili mě ohněm a dávali mi elektrické šoky. Dělat na základě zcela náhodných výroků tří lidí kampaň se mně zdá dosti ubohé. Nakonec je zázrak, že to z toho množství postižených řekli jen tři lidé.

- Děkuji za rozhovor

(ptal se Jan Brabec)

(Informační servis, tiskne Typografie, tiskářské závody Praha, vydává NEZÁVISLÉ TISKOVÉ STŘEDISKO, nakladatelství a vydavatelství: Michal Blažek, Jan Brabec, Marie Divišová, Jan Hrabina, Eva Kapitolová, Ivan Lamper, Eliška Meissnerová, Zbyněk Petráček, Jan Ruml, Ondřej Ryčl, Jaroslav Spurný, Milena Sršňová, Miroslav Šimaček, Lucie Šimáčková, Petruška Šustrová, Jáchym Topol, Barbara Veselá, Martin Weiss, Josef Zajiček.

Středisko vzniklo 18.11.1989 sloučením redakcí REVOLVER REVUE a SPORTu.

Adresa: NTS, Bolzanova 7, Praha 1, tel.22 19 60 nebo 22 17 26; fax: 222 304)

Návštěvy jen po předchozím telefonickém ohlášení.

Uveřejněné dopisy nevyjadřují nutně stanovisko redakce.

Uzávěrka čísla 49: 26.12., 15.00hod.